

Nemunas

Nr. 42
(891)

2013 m.
gruodžio 5–11 d.

Kaina 3,00 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Meda NORBUTAITĖ. „Pilna istorijos“.

Interpretacijos gimimas ir kūrinio mirtis... **19 p.**

9 1770134 314014

Įkvėimas

*žlakso darbas sunkus
sumaniau pasivėdint
ir pataikiau vieną gatvę paupin*

išėjau kiek pasikrapštęs

*įkvėimas čia bematant
smarkiai atsivérė*

*niekas nebežlaksinėja
matai
štai kodėl yra taip svarbu
ten pataikyt
kur bus įkvėpimo*

Pranas MORKŪNAS

Ričardo SAMULIO iliustracija

Fotografija, dar nevirtusi rutina

Vidmantas BALKŪNO nuotrauka

Ieva BUDZEIKAITĖ – nuolat nenustygstanti fotografė, dažniau objektyvą nukreipusi į nerežisuojamą kasdienybės judesi. Mergina nesenai baigė taikomąją fotografiją, kuri jai nebuvvo tik studijų objektas. Ieva jau turi kuo pasidžiaugti: fotoreportažas apie daugiavaikę šeimą buvo nominuotas „Lietuvos spaudos fotografijoje 2012“, o kadras „Kario kasdienybė“ pelnė prizą T. Dambrausko konkurse „Lietuvos kariuomenės fotografija 2013“. Už šių kadrų slypi keliametė fotožurnalistės veikla, todėl smalsu klausti apie pasirinkimus, reportažinę fotografiją ir nekonkursines patirtis.

– *Fotožurnalistika man visada atrodo kaip praktinė sritis, kurioje tinkama akimirka nelaukia. Mąstydamas apie fotografą, išprasciau įsivaizduoju menininką arba žmogų, bandantį juo tapti, o ne vizualinę žurnalistikos „akį“. Ar pasirinkdama specialybę galvojai apie fotografiją šia prasme?*

– Fotografioti pradėjau paauglystėje, sulaukuusi maždaug penkiolikos. Tuo metu tikriausiai ir bandžiau tapti menininke. Kaip ir „dera“ mėgėjams, fotografavau viską, kas mane supo. Abitūros metais jau apsisprendžiau, kokia bus mano studijų kryptis, tačiau dar nežinojau, kokia būtėtė fotografija traukia labiausiai. Studijos Vilniaus dizaino kolegijoje buvo puikus pasirinkimas, nes galėjau išbandyti daugelį krypcijų: portretavimą, mados, reklamos, reportažinę fotografiją. Neformalių reportažinės fotografijos „mokyklą“ perėjau pas savo pirmajį mokytoją, dabar žmogų, kurį galiu vadinti kolega ir draugu, – Vidmantą Balkūnū. Išbandydamas ir kitas fotografijos kryptis, supratau, kad šioji yra tai, ką su malonumu galiu ir noriu daryti.

Fotožurnalistikos studijų Lietuvoje nėra, keista ir tai, kad retas šia profesija susidomi. Nors šiuo metu spaudoje nedirbu, perėjau į valstybinę įstaigą, ir mano veiklos pobūdis pakito – į spaudą grįžti tikrai norėčiau.

– *Kaip pradėjus dirbtį fotožurnaliste pasikeitė tavo požiūris į reportažinę fotografiją?*

– Atliki praktiką ėmėsi labai anksti, vos pradėjusi studijuoti. Iki tol niekada nenagrindėjau fotografijų, publikuojamų laikraščiuose, žurnaluose, naujenų portaluose, net nemanau, kad turėjau tam kompetencijos. Pradėjusi veikti ir po truputį kaupdama teorines žinias, iš tiesų išmokau labai daug, tada ir ēmą stebėti spaudą, tiek Lietuvos, tiek užsienio.

Dauguma Lietuvos spaudos fotografų tarsi bijo permanentų ir naujovių. Tikiu, kad tą patį dirbant tiek daug metų entuziazmas nuslūgsta, meilė ir motyvacija virsta rutina ir kasdienybė, nors sunku patikėti, kad tai yra priežastis, dėl ko spaudos fotografai nesiima ilgalaičių projektų. Lietuvoje jie ne itin populiarūs, be to, reikia mokėti ir juos parduoti.

– *Esi įgavusi patirties, dirbdama viename didžiausiu Lietuvos dienraščiu. Ką manai apie vaizdo ir teksto santykį spaudoje? Galbūt atrodo, kad fotografija iliustruoja žodžius, o gal kuria, išprasma istoriją?*

– Manau, kad fotografija – viena svarbiausių spaudos dalijų. Atsivertė laikraštį ar portalą dažniausiai dėmesį atkreipiame į išryškintą antraštę, fotografiją. Tiksasis fotožurnalistikos tikslas – parodyti, koks iš tiesų yra pasauly, tačiau jos tikros apskritai Lietuvoje labai nedaug: dažniausiai fotografuota iš įvykio vietas, pateikiamos asociatyvinės fotografijos iliustruoja tekstą ar jį papildo. Žiniasklaida yra galinga – visuomenė neretai tiki tuo, ką skaito. Taip pat galima manipuliuoti ir vaizdais. Beje, nesenai vienas prancūzų laikraštis išleido numerį, kuriame vietoj iliustracijų buvo pažilkto tuščios „spragos“. Taip norėta atkreipti dėmesį į iliustracinių fotografijų ir fotožurnalistikos svarbą.

– *O kuo skiriasi fotografija iš įvykio vietas ir reportažas?*

– Vienas svarbiausių darbo spaudoje aspektų yra greitis. Naujenų portalai nuolat konkuruoja, tiesiog apie tai garsiai nekalbama. Tarkime, išprastai nemumatomų įvykių (pvz., kriminalai, nelaimės) metu fotografo darbas yra padaryti bent vieną juos iliustruojančią fotografiją ir ją kuo greičiau išsiūsti, vėliau galerijos pildomos. Reportažo reikšmė kiek kita: svarbus fotografijų galerijų nuoseklumas, pradžia ir pabaiga. Jos reikalauja daugiau laiko ir darbo, jas reikia tinkamai sutvarkyti, paruošti publikuoti.

– *Kiek tokios krypties fotografijoje esama režisūros? Ką manai apie joje modeliuojamą realybę?*

– Manau, režisūra yra kiekvieno fotografo „sąžinės reikalas“, sunku atskirti, kada tai suvaidinta, o kada „pagauta“ iš tikrujų. Su kolegomis tenka diskutuoti apie nuotraukas, kurios patenk į Lietuvos spaudos fotografijos konkursą. Gaila, kad fotožurnalistika Lietuvoje neturi šaknų, bet dar liūdniai, kad nelabai kas tuo ir rūpinasi. Aš stengiuosi išlikti sąžininga. Kol kas dar nelabai gebu kurti režisūrinę fotografiją, nors derėtų, juk dažnai tenka daryti ir asociatyvinės fotografijas, kurios iliustruoja straipsni.

– *Persikėlus į Vilnių studijuoti jaukinaisi dideli miestą. Tikriausiai veikla skatina ne vien fikuoti skirtinges jo puses – nuo vakarėlių iki politinių įvykių, – bet ir patirti intensyvų, įvairiapus gyvenimo pulsą. Galbūt neformaliai prasiplėtē pažinimo ribos, patyre netikėtų pamokų ar iššūkių?*

– Kiekviena kelionė, fotografavimas ar įvykis

atneša ką nors netikėto, jeigu tik to nori. Pažintys, naujas patyrimas, net jei tai eilinis šokių projekto filmavimas studijoje, visada smagūs – įdomu bendrauti žmonėmis, nepaisant to, kokiam „sluoksnui“ jie priklauso ar kokias pareigas eina. Mano aplinkoje „sukasi“ daug įvairių asmenų. Manau, tik bendraudamas gali juos pažinti, plėsti akiratį, galbūt ko nors pasimokyti. Tai – viena iš priežasčių, kodėl myliu savo darbą.

Būti spaudos fotografu gan sudėtinga, nes pri Valai mokėti fotografioti viskā: nesuplanuotus įvykius (tarkim, įvairias nelaimės) ir, žinoma, numatyti renginius: mados pristatymus, pramogas (vakarėlius, pristatymus, televizijos filmavimus, koncertus), mitingus, politinius susitikimus, spaudos konferencijas, šventes, minėjimus, sporto renginius... Kiekvienas fotografavimas specifinis – spaudoje dirbanties fotografas turi žinoti, kada ir kokią optiką, fotoaparato nustatymus naudoti, kur ir kada stovėti, kokiu kampu fotografuoti, kaip turi atrodyti fotografuojamieji, koks turi būti antras planas... Tik dirbdamas suprant, kokios svarbios visos šios smulkmenos ir kaip dėl jų gali pasikeisti fotografija, jos stilistika.

Is šiek tiek komiškos patirties galėčiau pasakyti, kad „jautriausiai“ fotografavau sporto renginius, ypač kai tekėdavo dirbtį su žmogumi, kuris yra profesionalus sporto, daugiausia krepsinio, fotografas Robertas Dačkus. Jam šis žaidimas – lėtas, o mano neigudusi akis nespėdavo „lakstyti“ paskui kamuoļi. Reikia įdėti daug darbo, lavinti įgūdžius.

– *Reportažui svarbus ne tik įvykis, situacijos tiršumas, bet ir juose atsidūrės žmogus. Ko gero, sunku likti nepastebėtai aplinkinių. Ar visada pavyksta nesutrikdyti kito?*

– Tai visada priklauso nuo situacijos. Štai nesenai fotografavau cerkvėje, Mišių metu. Pilna žmonių, visi meldžiasi, todėl fotografioti stengies šurmilio metu. Net ir tada sulauki nepatenkintų žvilgsnių, nors toje minioje, rodos, esi tik mažas padaras ir turėtum išlikti nedastebima.

Viename interviu fotografas Gintaras Česonis labai teisingai pastebėjo, kad žmonės linkę saugoti savo privatumą, jie tarsi susvetimėję. Anksčiau taip nebūdavo. Galima fotografuoti nežūrint, naujodant plataus kampo objektyvą, galima – ilgo židinio nuotolio... Įmanoma sugalvoti daug kitų būdų, kad išsisuktum nuo tiesioginio kontaktu su fotografuojamu žmogumi, tačiau dėl gero kadro dažniausiai verta ir rizikuoti – gal tai bus dar vienė naujas kontaktas ir graži pažintis?

Nukelta į 17 p.

4 Vyksmas

Gabrielė DAMBRAUSKAITĖ

Ofortų pasakos ir...

Artėja Nacionalinio Kauno dramos teatro gimtadienis, netrukus ir Kalėdos, todėl teatras ta proga pats labai altruviškai savo lankytajams bei draugams dovanaja dovanas. Ši kartą tai vieno geriausio pasaulyje graviūros meistrų Mariaus Liugailos (1953–2013) paroda „Skrydis virš labirinto“, kurią galėsite apžiūrėti Didžiosios scenos fojė. Dieną patekti į teatrą gal nėra lengva, tad gali būti, kad taip bus „nušauti du zuikiai“ – žmonės ateis į spektaklio žiūrėti, ir parodą aplankytį. Dabar, kai galerijos sunkiai prisikviečia žiūrovus, tai tampa dar viena galimybė.

Šių metų gegužę Anapilin iškeliaučių menininkas labiau buvo žinomas užsienyje, kur pelnė ne vieną apdovanojimą ir įvertinimą, nei Lietuvoje. Jau 1999 m. Italijoje M. Liugaila pripažintas pasauliniu mastu ir įtrauktas į „100 geriausių pasailio graviūros meistrų“ registrą. Menininkas paliko estampų oforto technika, piešinių pastele ir anglimi, yra sukūrės daugiau nei tris šimtus ekslibrisų, iliustravo ir apipavidalino daugiau nei 70 žurnalų ir knygų. Ekslibrisai smalsiam kūrėjui sudarė galimybę prasiveržti į kitų gyvenimus – juos perprasti, atspėti ir sukurti savaip. Taip mažutėje erdvėje skleidėsi patys išpudingiausi siužetai. Iš smulkmenų sudėlioti užsakovų asmenybų žemėlapiai, jų tikslumas stebino netikėta aiškiaregyste ir nepaprasta intuicija.

Tačiau ši kartą parodoje – didieji ir sudėtingieji

ofortai. „Grafiko darbai į teatro erdvę atkeliavo neatsitiktinai – daugelį jų inspiravo matyti spektakliai. M. Liugailos kūryboje vyrauja filosofinės, alegorinės, siurrealistinės figūrinės kompozicijos, kuriose iškeliamos žmogaus ir gamtos, egzistencijos problemos“, – teigia parodos organizatoriai.

Autorius kūrybą trumpai pristatė jo žmona Onutė Liugailienė, kurios bruožų galime aptikti beveik kiekvienam grafiko oforte, nes jų centre visuomet išliko moteris. „Ši paroda yra tarsi ankstesnės didelės parodos, vykusios Pilies galerijoje, tąsa. Taip Marius ir vėl gali būti su mumis brangiausia ir prasmingiausia savo gyvenimo dalimi. Kiekviena jo graviūra yra atskiras dailininko pasaulis, žadinantis vaizduotę ir skatinantis svajoti“, – kalbėjo grafiko mūza O. Liugailienė.

Kūrėjas dar vaikystėje mokėsi piešti iš klasikinių dailininkų darbų, nors užaugo ypatingoje, dailės bei meno persmelkoje aplinkoje, nes jo mama Sofija Veiverytė buvo viena žymiausių Lietuvos ekspresionistų tapytojų. Vėliau M. Liugaila save taip pat laikė klasikinio meno atstovu. Jo graviūrų piešinio harmonija, sentimentalios ir romantizuotos nuotaikos, begalė smulkių detalių, pareikalavusia daugybės kantrių valandų ir visos dailininko asmenybės, nes niekam kitam laiko nelikdavo, tikrai

nukelia į klasikinės stilistikos erdvę. Tačiau graviūrų laikas pakibęs sunkiai atspėjamame taške tarp praeities, dabarties ir ateities. Vilnius, gimtasis dailininko miestas, Kaune eksponuojamoje parodoje pasirodo taip dažnai, kad pamažu sukuria naują, pasakiškai nuspalvintą ir nériniuotais ornamentais apipintą jo vaizdą. Draperijos, kolonus, apsilaupiusios sienos gabaliukas išplėšiamas iš šiandienos ir atsiduria kitoje realybėje. Kentaurai, minotaurai ir vienaragiai, viduramžiškos damos, muzikantai ir šunys, seni namai, bokštai, parkų gyvatvorės ir labirintai, kriauklės, gėlės ir šachmatų lentos – taip būtų galima vardytis nesiliaujant, nes šis daiktų kosmosas išties kuria begalybės išpūdį. Joje švelnūi melancholišku ritmu sukasi netikėčiausiu siužetai ir palieka kiek salstelėjus poskonį. Nors ne visi veikėjai skleidžia gerą energiją, kai kurie pritinka tamsos, vis dėlto darbų dekoratyvumas užglaisto net šiuos aštrenius dailininko proveržius.

Tokius placiaprasmius ofortus, kuriuos rasime ir begalinės kantrybės, ir neabejotino meistriškumo, gal net perdėto dekoratyvumo, tenka „skaityti“ labai lėtai ir atidžiai, tyrinėjant kiekvieną detalę ir vėl ją grąžinant į šio pasailio erdves. Taip mažas graviūros pasaulis tampa be galio platus ir pulsuantis. Net nežinia, ar spektaklio pertraukos šiam „skaitymui“ pakaks.

„Jos kambaryje“.

...fotografinės išdaigos

Kaune randasi vietų, kuriose gali būti derinamas poilsis ir kultūrinė savišvieta. Senamiesčio kavinėje „Galeria urbana“ jau surengta ne viena dailės paroda ir susitikimas su architektu bei muzikantu Algirdu Kaušpedu. Tiesą sakant, šios parodos gal ir pasiekia daug gausėnės tikslinė auditoriją nei parodų salėse, tačiau nežinia, ar sukelia reikiamą poveikį. O dar labiau neraminia eksponavimo kokybė. Kad įžiūrėtum ištiklintas Algirdas Griškevičiaus fotografijas, reikia siek tiek pasimūstyti, nes apsvietimas gerokai viskai gadina. Na, bet dėl gero meno galima ir pavargti.

„Parodoje „Because“ – 13 stop kadrų iš sodinių, šepkiškai filosofinių A. Griškevičiaus novelių, kuriose apstu fikcinio naratyvo ir akupunktūrinių injekcijų į klišėse stringantį kasdienybės kūną. Nors meistras fotografija naujodasis kaip techninė priemonė, savo originaliu vizualiniu pasakojimo žanru bei siužetiniu užtaisai *de facto* jis akivaizdžiai ižengia į kinematografinios teritoriją“, – parodą pristato architektas Audrys Karalius.

Ant kavinės sienu kablo po keletą įvairių autorius serijų darbų, todėl šis menamas kinematografiškumas išyra. Siužetas nesidėlioja taip tąsiai ir nerpertrūkstamai, kaip žiūrint visus ciklus. Todėl ši kartą labiausiai stebina kontrastas ir

kaita, kuri sukuria jau visai kitokį „filma“. Makabriški naturmortai, asketiškieji žemės tyrinėtojai „jie“ ir kiti paukštiskieji „jie“ susiveria į labai keistą siurrealistinį scenarijų.

Zmonių figūros čia stūksa tarsi monumentalios, primityvios skulptūros ir paprastais įrankiais, daiktais, kurie įgauna ritualinę reikšmę, sukuria alegorišką atmosferą. Žiūrintys, tyrinėjantys, į žemę smengantys, plaukiantys žmonės virsta beveik nežemiškomis būtybėmis, gebančiomis giliai koncentruotis į paprasciausias, bet esmines būsenas. Tačiau tai tik viena pusė, nes A. Griškevičiaus fotografijomis nemenkai šai pomasi iš kultūrinių ir socialinių klišių. Toks sarkastiškas monumentalumas – būdas dekonstruoti tai, kas jau tapę įkyrėjusiomis konstantomis, tačiau ne paneigiant, o tarsi prisišlejant šalia su nauju požiūriu, „pašviežinant“ žvilgsnį. Tam pasitelkiamas ne glotnus, lieknas moters kūnas, o mėsingi vyriški torsai – kaip atsvara viešosios erdvės kultams. Tai mus glužina lygiai taip pat kaip „skaniame“ naturmorte atsidūrusios žmogaus galūnės. Parodoje neeksponuojami A. Griškevičiaus trofėjai, tarp kurių yra ne tik sumedžioti žvėreliai, bet ir visų medžiojamos garsenybės ar bent jų kūnų dalys, tačiau ir naturmortų pakanka žmogiškajai tuštynbei pašiepti. O ką jau kalbėti, kai jie atsiduria kavinėje, kurioje juk ateinama ir pasistiprinti. Kanibalizmas ne toks jau malonus reiškinys ne tik čia, bet ir socialinėje terpeje.

„Natiurmortas. Nr. 1“.

„Dangiškosios mano belaukiant“.

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Ieškojimai naujoje scenoje

Buvusio Kauno pantomimos teatro scenoje lapkričio 26 d. „Auros“ šoko teatras surengė spektaklio „Ieškojimų kabinetas“ premjerą. Teatras, kurį miesto valdžia ne taip seniai priverstinai su jungė su Kauno pantomimos teatru, šią dieną vadināta istorine, nes trupė, kuri kažkada be galodžiaugėsi kad ir netinkamomis, bet pagaliau išskovotomis patalpomis repeticijoms, dabar turi ir savo sceną. Visai nedidelę, kamerinę, bet vis dėlto – sceną. Didesnieji spektakliai turės ieškoti vienos kitose Kauno erdvėse, o „Ieškojimų kabinetas“ išsiroteko į jau minėtostę.

Tai naujausias choreografės iš Velso Deboros Light darbas. Lapkričio viduryje spektaklio eskičas buvo parodytas Kardifo „Chapter“ meno centre ir sulaukė didžiulés sėkmės. „Ikvėpta XIX a. gyvenusios britų paleontologė Marijos Anning asmenybės, choreografe Deborah Light tyrinėja lyčių vaidmenis visuomenėje. Socialinių statusų kova vyksta pasaulyje, valdomame įstatymo „išgyvena tik stipriausieji“. Pasaulyje, kupiname paslapčių, apsigyvenusių archajiškuose kūriniuose, byrančiose fosilijose ir šiurpą keliančiuose driežuose“, – „Ieškojimų kabinetą“ pristato kūrėjai.

Jei reikėtų trumpai apibūdinti spektaklį, galėtume sakytis įprastajį „geras“. Tačiau nei daugiau, nei mažiau. Jis puikiai iliustruotų dabar taip dažnai vartojamą technisko meno sąvoką – kai viskas gerai sukalta, tačiau nesukrečia, nes vis dėlto kažkas Jame dar neatrasta. D. Light tikrai aptiko įdomių sąsajų tarp istorinio laikotarpio ir šiuolaikinio šoko, nes tokie skirbybių susidūrimai visada kuria stilistines naujoves, padeda ieškoti choreografinių sprendimų. Spektaklio koncepcija ir idėja jau tikrai ne kartą analizuota, reflektuota šoko spektakliuose – vyro ir moters kova socialiniame ringe ypač tinkama šoko scenoms. Tema D. Light spektaklyje skleidžiasi be daugiažodės fabulos ir siužetų, nes svarbiausius akcentus čia dėlioja

emocijomis bei kūno kalba kuriami vaizdiniai. Kūnas scenoje tampa itin skulptūriskas, tačiau tuo pat metu dinamiškai kintantis, plastiškas, net savotiškai tąsus lyg Salvadoro Dali tapyboje. Deformuotos jo linijos, judesiai, pakitusi struktūra veikiausiai yra raktas, atveriantis skeptišką ir kritišką choreografės poziūri.

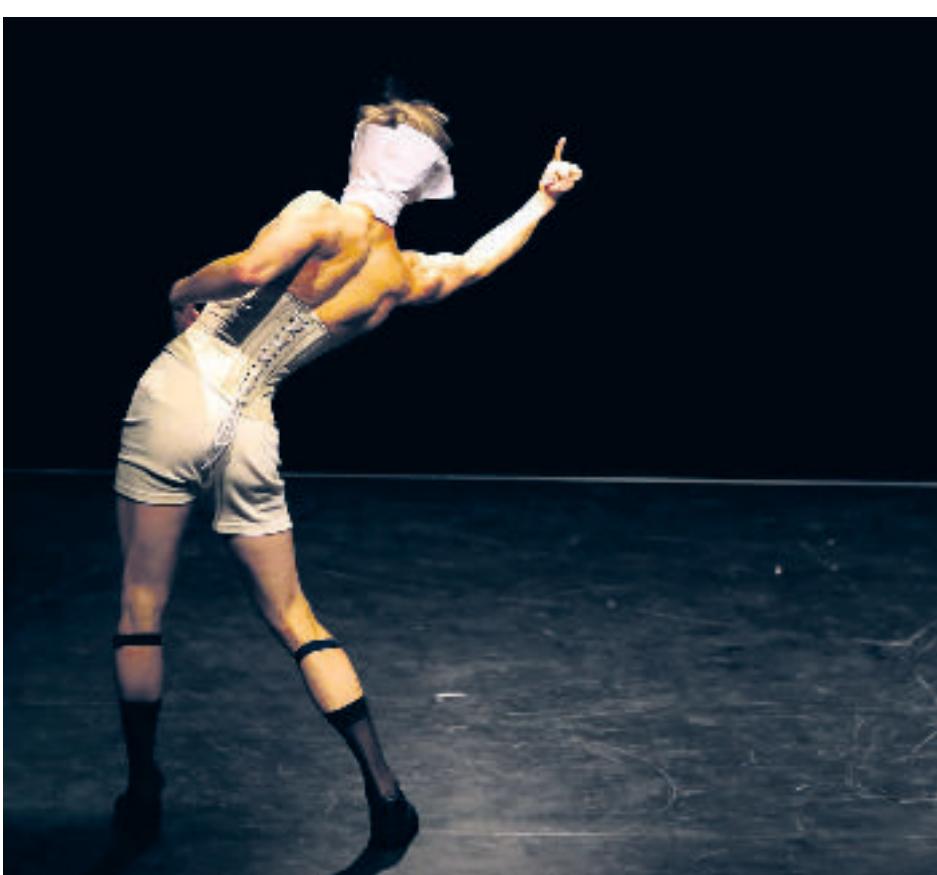
Spektaklyje šoka keturi šokėjai: Gotautė Kalmatavičiutė, Marius Pinigis, Raulas Tamezas (neseniai atvykęs pas mus dirbtį iš Meksikos) ir Solveiga Vasiliauskaitė. Toks santykis jau nuo pat pradžių diktuoja pasakojimą apie poras – taip, kai klasikinis būtinai išsaunantis šautuvas, esantis teatro scenoje. Kovos ir lyrinių susilietimo scenų tarp vyrų ir moterų ilgainiui atsiranda, tačiau pirmame plane skleidžiasi vyriškasis duetas. Gėjų santykiai, vulgarus seksualumas, iš kiekvieno judesio trykštantis erotizmas, kūno demonstravimas ir apsiuostymai, pasikandžiojimai yra ryškiausia spektaklio pradžios spalva. Toks akivaiz-

dus maskulinizmas – galbūt atspindimo laikotarpio socialinės struktūros išraiška, vis dėlto išspraudžianti į rėmus, suveržtus korsetus (kostiumai – Neil Davies), iš kurių veržiamasi su didele jėga. Pulsuojanti vitalika ir mechaniski judesiai vyrų vaidmenis reprezentuoja gana vienplaniškai, todėl šalia besigūžiančios ir tarsi sapne skęstančios moterys, skleidžiančios labai išvairius jausmus, palieka daug daugiau erdvės interpretacijoms. Jų asmenybų transformacijos: kai šešėlis staiga įgauna gyvybingumo, o nerimą lydi net siek tiek agresyvus aktyvumus, pagaliau palieka antrajį planą ir sukuria scenos veiksmo visumą, kurioje jungiasi priešybės, sudarydamos įdomesnes choreografines formules. Taip pamažu keičiasi, minkštėja gana „plėšri“ spektaklio nuotaika. Vadinauojai „smulkioji motorika“ „Ieškojimų kabinetė“ koduoja sunkiai perprantamus, gal tik intuityviai išsiaiškinamus simbolius, kurie nuolat vejas ap link pagrindinius mažoje scenoje ir labai arti žiurovo esančių didingai atrodančių šokėjų kūnų judesius.

Tiesą sakant, D. Light choreografinis sumanymas parankus šokėjams. Jie scenoje sudaro gana savotišką, beveik nekintančią kompoziciją, todėl duetu matome palyginti nedaug, jie praslysta vienas šalia kito choreografinėmis lygiagretėmis. Taip sukuriami skirtinių charakterių, pulsuojantys labai netolygia energija, kuri dažniausiai puikiai maskuoja ar kompensuoja techninius netobulimus.

„Ieškojimų kabinetas“ galėtų būti puikus ir įdomus spektaklis, jei tik ant liežuvio galo nesisuktų įkyrus „tipiškas“ – toks, kokių jau tiek daug esame matę, gaila, nesuradęs mažo, bet labai reikalingo intrigos grūdelio. Kitą vertus, tokie spektakliai puikiai žadina vaizduotę, nes skatina mus pačius juos pratęsti.

Šokio teatro „Aura“ archyvo nuotraukos

6 Kūryba

Zenono BALTRUŠIO nuotrauka

Gintautas DABRIŠIUS

Niekieno snukutis – I

*Viduje eilėraščio –
Ką man su tom žvaigždėm daryt?*

*Paėmęs pieštuką
Nieko nesakydavau savo rankai –
Liečiau jį lyg durų rankeną.*

*Lapę pradėdavau pieši
Nuo snukučio:
Taškutį padėdavau
Ir nelaukdamas,
Kol išljs visas žvéris, –
Piešiau žvaigždes.*

*Viduje eilėraščio
Turėjau apsispręst –
Į kurią pusę barstyti
Dangaus kūną,
Į kurią pusę svaidyt
Žvaigždes,
Kad jos nukristų
Ten, kur reikia.*

Niekieno snukutis – II

*Nupiešta lapė spoksojo į mane,
Lyg aš būčiau vienintelis juoduliukas
Visoje galaktikoje –
Tai kėlė man siaubą.*

*Nupiešta lapė
Žiūréjo į visas puses –
O tai kėlė susirūpinimą –*

Ar ji išgyvens?

*Parašęs eilėraštį
Tikrinau ranka,
Pro kurį pakraštį
Šiluma išeina.*

Ką veikia laikas, kai lieka vienas

*Laikas yra tokis –
nespjauna nė ant vieno laikroduko,
net jei jis ant pelės rankos.*

*Rudenį,
kaupdamas atsargas žiemai,
žinojau tai –
ir ant pelių rankučių
laikrodukai tiksi.*

*Kai ateini į podėlius,
reikia ausis švelniau laikyti,
kad tiksejimas to, kas ateina,
neuzstotų to, kas išeina.*

Vadovėlis skubančiam į tankmes

*Grybų knygoj
apie žmogų ir jo ligas
beveik nieko neparašyta.*

*Skubančiam į tankmes atrodo,
kad ten, už baravyko,
jo niekas nerast.*

Sergančios vienuolio akys

*Ar galima sakyti –
akys serga atskirai,
vienuolis neserga?*

*Nusiskutau –
lyg su kunigu pasišnekėjau.*

*Žiūrédamas
į lapės pėdsakus
stengiausi prisiminti,
kaip atrodo višta.*

Kai ējau

*Kiek daug žemėje upių,
prie kurių sėdėjau –*

*Ar daug pasaulyje moterų,
prie kurių
pamiršdavau visas upes.*

Upių daugiau –

Rudens arimas

*Nusilpęs laukas,
tačiau sustipréję garnio sparnai –
jis tuo pasidarys
stipresnis už traktorių.*

*Vyksta didelis garnių penėjimas.
Kai paskutinę vagą iškirméliaus
ir kai garnys aukštai danguje sėdës,
suriks:
koks mažas traktorius!*

Prisiminimai – liauna šakelė

Liautis taip –
ten buvo mano namai...
Kai obels viduj
jau niekas man nežydi,
reikėtų liautis taip
save graudinti.

Kai su vandeniu einu
per seną sodą –
jau sodinu ir laistau daigelius.

Sakau –
o, žeme,
gal šį sykį apsieikime be obels?
Geriau aš tau papasakosiu,
kaip vaikai iš medžių krenta.

Nieko neimti iš seno sodo,
nieko neatsinešti –
né pusės moters.

Šalia sodo – naktis

Kas už obelis sode svarbiau –
tas sodas,
per kurį aš bégau.

Kai naktiniai drugiai
ant sparnų atnešdavo nežinomo miesto raktus,
rankas ant popieriaus padėjės,
aš buvau jau šešeliuos –
Išėjės –

Kantrybės išbandymas

Ką dar daro musės,
Kai jos yra?

Atlydi kankinį iki pusiaujo –
Iki ribos.
O kai anas sušunka –
Laikas ir man
Su savo smegenimis
Žemyn kraustytis –
Musės pradingsta.

Kaip laiką suprast –
Dieną lyg rutuliukas

Ir visa kita
Padaryta iš rutuliukų –
Tik smulkiau

Kitas

Tavo laiškų nedeginsiu,
o nuvešiu toli
ir užkasiu į žemę –
gal penkiasdešimt kilometrų
už šio pasaulio.

Ant lapuko užrašyta –
liepos devinta.
Tik tiek apie tą dieną? –
Ar vėl apie save?

Apie tą dieną – nieko.

Apie bedarbius

Bedarbis,
iš biržos atėjės,
atbula šluota glosto lapus.

Su pernykščiu lapkričiu
žaidžia ir kitas –
(gal čia reikia žodžio „vėjas“?)

Čia pat ir senis,
numetęs lapus.

O aš tik žiūriu –

Kyburiuojantis medy dzūkas tarė:

– Kai bites medžiuose laikai,
medus mirtimi kvepia.

Kūno padėtis nulemia mąstymą –
tarpsakiuose – kita abécélė.
Tačiau būtina išsaugoti
privalomus trikampio kampus.

Todėl
vos besilaikantis
vandens paviršiuje žmogus
ne itin domisi planetų išdėstymu.

Aš taip nepasakyčiau.

Vanduo iš dangaus

Vandenį, krintantį iš viršaus,
skruzdės paverčia
statybine medžiaga.

Kaip akmeniu
užmūrija namų plyšius –
taip apsigina nuo vandens,
atsélinančio pažeme.

Kai į ugnį žiūriu –
toks jausmas,
kad ten turiu kažką paslėpęs.
Tai ir sėdžiu –
veidelis prie veidlio.

Pavasario vėjas

Žiema eina į pabaigą –
per veltinių padus
pučia vėjas.

Ant paskutinio sniego
stovėdamas
šypsausi –
šiemet veltinių nelopysiu.

Kaip vėjas mokina savo vaikus

Pirmiausia
jiems liepia išsižioti,
tada įdeda į burną
eglės spyglį,
paskui liepia išspjaut.

Ričardo SAMULIO iliustracija

8 Kūryba

Loreta JASTRAMSKIENĖ

Kelionė į vieną pusę: nuo Brandenburgo vartų iki Porto Ronko

Ričardo SAMULIO iliustracija

Apie Erichą Mariją Remarque'ą daug priresa yta ir prikalbėta – tai jis sukūrė populiausią XX a. knygą vokiečių kalba. Bet ar jau viskas išsakyta?

Kiekviena knyga galėtų tapti nematoma meile, su kuria niekada nesiskirsi, nes ji pasiliks tavyje, kaip dešimtmiečius vis naujų skaitytojų atmintyje pasilieka „Vakarų fronte nieko naujo“. Tačiau tokios tampa ne visos. Dažnai nutinka painiau – kilojį storus prisitaikeliškus klodus, gudriai išuptus gražiuose žodžiuose, rausiesi giliai, ieškai, po kuriuo bus paslėptas tikras jausmas ir išmintis. Neradusi prisimeni studentišką sovietmečio bulviaką: ieškoti tikrumo tokiuose kūriniuose yra tas pat, kaip rašantį studentą nusiųsti kasti bulvių ir tai vadinti studijomis.

E. M. Remarque'o kūryboje tokią kladą néra.

Bendrabutis vienai

Miestelis ir šiandien vadinamas Kamčiatka. Anuomet sugrįžau šlapią rudens vakarą į jo bendrabutį – tyly, nes studijų draugai tebekasė bülves Aukštaitijoje, ir šaltą, nes spalį čia nešildydavo. Turėjau virš galvos šviečiančią naktinę lempą, siltą apklotą, vilnones kojines ir neseniai išėjus „Juodajį obeliską“. Su pavėluotos E. M. Remarque'o jaunystės knyga praleidau dvi smagias parąs, niekas, išskyrus Liudviga Bodmerį, neužsuko į kambarį. Šelmiškas ir biografiškiausias rašytojo romanus apie tuos laikus, „kai mes dar tikėjome tokiais neaiškiais dalykais kaip žmonišumas, teisingumas, pakantumas“, išigėrė į 1984-ųjų dvasią. Knygos pabaigoje minėtų dorybių neliko, vei-

kęjų likimai susiklostė ironiškai: po Antrojo pasaulynio karo pensijos buvo mokamos nusikaltėliams, o suluošintas koncentracijos stovyklos kalnys neįstengė irodyti, esąs jos vertas.

Sugebėjimas nemeluoti, nebjaurinti ir negražinti tikrovės priklauso nedaugeliui rašytojų, ir vienas jų yra E. M. Remarque'as. Jis banalus, jo stilius pernelyg paprastas, sako literatūros kritikai ar intelektualai. Gilbertas Keithas Chestertonas kartą prasitarė, jog kai kurie intelektualai nepasižymė protu ir dažnai sugeba pasirodyti daug kvailesni, negu žmogus apskritai gali būti. Regis, smailkstaus anglo žodžius patvirtina po šimtmecio nuo rašytojo gimimo išykstantys natūralūs faktai – banalybės užmirštamos, išlieka, kas tikra. Kažkur netoli Baltijos ir tol nuo Vokietijos, Lietuvoje, 2009 m. rinkdamis dešimt populiausiai vokiečių autorių kūrinių skaitytojai išrinko du E. M. Remarque'o romanus, suteikdami jam garbę pagal bulus būti antram. Taip vertinamas prarastosios kartos rašytojas, iš kurio buvo atimta Vokietijos pilietybė, kurio knygos degintos, jis pats kaltintas literatūrine vokiečių išdavyste, niekada negavęs solidžios premijos, neapdovanotas Nobeliu kaip jo kolega, pirmas numeris minėtame sąraše. Kasmet milijoniniais tiražais leidžiami E. M. Remarque'o kūriniai pergyveno skeptikus, kadaisi aiškinusius, jog tai tik trių žvaigždučių konjako stilius.

Zweigo ieškojimas

Negalėčiau spėlioti, ką būtų rašęs E. M. Remarque'as, griuvus Berlyno sienai po devyniasdešimt vienerių metų nuo jo gimimo, nes džiugesys rašytojo

kūriniuose dažniausiai turi santūrumo atspalvį. Gal todėl, kad jo paties kelionė nuo Brandenburgo vartų Berlyne iki Porto Ronko Sveicarijos Tičino kantone buvo tik į vieną pusę. Kelio atgal neatradė, nors Vokietijoje po karo lankėsi. Jis labai gerai pažino žmonę. Ir stebėdamas, kaip guviai buvę naciai pavirto garbingais valstybės senjorais, matyt, nebūtų abejojęs komunistų reinkarnacija į žmogaus laisves skelbiančius demokratus. Jie visada panašūs – ar dirbtų naciams, ar komunistams, ar naujos aušros valdžiai. Žmonės be idėjų, su gera diktacija ir ištreniruotais veido raumenimis, sugebant slopiinti ir užgesinti tyliai mąstantciuosius ir ištkiti aplinkiniams, lyg dvasios šachtininkai kasantys naudą sau ir užkasantys kitus be gailesčio, jei šie stovi ant žemesnio hierarchijos laipto.

Jie primena sodininką, „Gyvybės kibirkštės“ obersturmbanfiurerį Noibauerį, nusileidžiantį iš lagero į sužaliavusias lysves. Noibaueris iki soties niekada neatsivalgo žemuogių ir šparagu, kurių vagas knygos pradžioje belaisviai barsto lagerio krematorium pelenais. Maiše šešiasdešimties žmonių, tarp jų dvylukos vaikų, pelenai. Daržovės dygsta, Noibaueris kaso baltiemis ir pilkiems angoriniams triūsiams kailį. „Jis niekada neleido užmušti triušio“, – sako E. M. Remarque'as. Uniformuoti žmogžudžiai, kas prieštarautų, myli savo vaikus, artimuosius, triūsius. Nesitikėkite, kad vieną dieną tai pasikeis.

Pasaulio istorijos kartojaosi ir, norėdamas jam tai pasakyti, dažnai turi pirkti bilietą tik į vieną pusę. Nors tas, kuris keturiolikoje romanų sugebėjo subtilių šitai irodyti, galėjo nutilti vos pradėjęs kalbėti. Kiekvienam svarbiam darbui reikalingas padrasini-

VALDAS
GEDGAUDAS
STIPRĖJANTI
JUODA

Etažė

Valdas Gedgaudas „Stiprėjanti juoda“:
eilėraščiai. – Vilnius: „Homo liber“, 2013.

Valdo Gedgaudo poeziją vieni vis dar priskiria kadaise prakalbusiems „Svetimiems“, kitų galbūt pagavo dėmesį prieš dvejus metus pasirodžiusi „Olando kepurė“. Nesutrikčiau supratusi, kad kažkam šio ne dažnai minėto poeto paskutinioji (rašyti tokį žodį visada neįprasta, jis mėliau keičiasi į „naujausia“) knyga „Stiprėjanti juoda“ bus tik pirmoji liudytoja apie kūrėjo žodžius, ištraukiančius į vienatvės erdvę.

Ši leidinį gaubia persmelkiantis dvasinis sunkis, išvermingas susidūrimas su tamša, kuri atidengia mažvairiai laikinumo ženklus patvirtinancias vaizdiniais. Rašant apie V. Gedgaudo tekstus tokis apibūdinimas néra netikėtas, jau nenustebina, tik gal atrodo kiek atgrasus. Tačiau juk svarbu ne vien kas,

bet ir kaip kalbama. V. Gedgaudo poezijoje tai, kas grėslu, išivyrauja per nuojautas, numanomas įtampos rezultatai: „Kol pamažu tapsi panašus / į juodrusi išdegusio švyturio spalvos aitvarą / jau po émimo dangun jau po žolinį / mėlynųjų rugpjūčio drakonų padangėje / su kiek tamsėlesne vos vos įžiūrima / mėlynųjų vėjosruvų uodega / viršum balto šaknėto kopagūbrio / nuspurdantį virpantį kristi“ (p. 27). Eilėraščių ižangose vis pasirodantys „tarsi“, „kai“, „ir“, „kol“ neretai sulaiko kažką būto, sukaupto bei likusio tik neįmintoje paantraštėje. Verlibras perskaitomas vienu ar keliais kvépelėjimais, bet sąmonėje labiau atadi tarsi slėges skaudus iškvėpimas – gyvas ir itaigus, toks, kurį privalu patirti skai-

tant visą iš karto, iki pabaigos. Nepriekaištinga, i emocijinį lygmenį sutelktų daugelio tekstu forma panaši į gerą klausą turincio autorius suvirpintą kamerontą.

„Stiprėjanti juoda“ – tai atvejis, kai tekstai geba įdréksti vidiniu tūriu, nors neretai išoriškai lieka be išskirtinai reksmingų žodžių, kuriais tai, kas tamsu, mégstama paryškinti. Negatyvumo estetika būdinga visai poeto kūrybai, bet šioje knygoje V. Gedgaudo pavyksta sudrausminti kraštutinumus: „Nuogas pusamžis vyras / ir pilkšvai baltu / protokoliniu kostiumeliu / apšiurusi žuvėdra / ir pusžalsvis vandenės paviršius / silpna švelnia pomirtine šviesa / pro rēti properšų / akimirkai sujundantis“ (p. 79). Eilėraščiai primena niuansuotą artejimą prie nuolat tykancių numanomų ribinių patircių (jau nesinori klausti, kokia tokio kalbėjimo motyvacija), o subjektai – liūdesio ir nuovargio pranašus. Tačiau V. Gedgaudo poezijai nebūdinga orientuoti tik į destruktyvą, asmenišką kalbėjimą. Joje naujojamasi komunikatyvia galia sužadinti pokatastrofistinėms artimas jausenas: „O miestas tarsi šulinio dugne / toks stingdanciai vaiskus / tamsos tylos ir balto vėjo pilnas“ (p. 83). Būtų galima ir verta atskirai užsiminti apie permastomas kultūrines aliuzijas, atsigréžimą į Zodiako žvaigždyno kelionę, kurio išsidėstymas juo tikintiesiems nulemia likimą; kaip poeto pasitelktas biblinis kančios keilias yra pritraukiama prie kasdieniško konteksto. Tačiau tarp jų reikšmingiau nuskamba klausimas

mas. 1921 m. birželio m. pasiuntęs laišką Stefanui Zweigui į Zalcburgą ant Kapucinų kalno, jis rašė *arba-arba*. „Man 23-eji. Kol kas neradau žmogaus, kuris taip išsiaustų į kitų sielas ir protą, kaip Jūs“, – ir nusiuntė kelis eileraščius, prašydamas įvertinti, ar tai kūryba. S. Zweigas jam atsakė labai palankiai. Tačiau E. M. Remarque'as išsaugojo kaip brangiausią draugą, o vėliau raše – „jis guodė mane daugelį depresijos dienų“.

Rašantys jaunuolai ir jaunuolės dažniausiai ieško savo *zweigo*. Panašaus amžiaus, kai klausiai *arba-arba*, kreipiausi į rašytoją, bet jis nebuvo *zweigas*. Man nepasisekė, todėl apskymus ir pradėtus kūrinius sudėjau į spintą, šalia nespalvotų jaunystės fotografijų, murimau įrašiu šimtus straipsnių, iš kurų po dienos nieko nelikdavo. Taip man atrodė, kol pradėjau suvokti, jog ši patirtis ir bus mano kelionė, iš kurios atgal negrišiu.

Visa tai, ką išgyvendavo rašytojo romano veikėjai, atradau kasdieniame darbe. „Vakarų fronte nieko naujo“ veikėjo Pauliaus Boimero mama guli Luizos ligoninėje, trečioje klasėje, ir jis klausia tévo, ar vėžiu serganti mama galės užmigtį, kai tiek daug palatoje žmonių. Pokalbis su tévu, kuris nežino, kiek kainuos operacija, nes bijo supykdyti gydytoja tokiu klausimu. „Tokie jau jie yra, neturtingi žmonės, – sako sau Paulius, – nedrysta paklausti į baisių rūpinasi dėl to, ko kitiems klausti nereikia, iš anksto susitaria ir ant jų gydytojas nesupykys.“ Analogiška tikrovė, žmonių likimai ir straipsniai, kurie kartais palengvindavo, o kartais apskunkindavo jų dalią, tapo svarbia mano gyvenimo dalimi, atėmusia rašytojos laiką. Tieki daug pamatyti iš arti svetimo skausmo turbūt įmanoma tik dirbant medike, policininkę ar žurnaliste.

Buvau primiršusi Pauliaus pokalbij su tévu, prieš metus prisiminiau ir palengvėjo. „Mama, jums gerai čia?“ – klausiau lovoje prie palatos durų paguldytos mamos, nes tabako dūmai, sumiš su čia pat koridoriuje esančio tualeto kvapais, pykino, trūko oro. Chirurgijos skyriuje pasitaiko rūkančių vyru, kuriuos operuok kad ir dešimt kartų, jie atsigauna ir traukia į tualetą su pakeliu cigarecių. „Gerai“, – sako mama, ir išplečia akis kaip aktorė. Tada gerai ir man, solidarizuojuosi su visais pasaulelio artimaisiais, slaugančiais ligonių ne vienutėse. Tai suteikia jėgų, nes žinai, kad taip buvo Pauliu, yra tau, ir bus ateisiantiesiems. Tiesa, ižymūs asmenys, sunegalavimo atveju gulintys atskiroje palatoje su gera medicinine īranga ir apsauga, kartais savo pranešimuose mišlingai linguoja

galva, tardami „Vakarų fronte nieko naujo“. Bet ar jie žino, ką šie žodžiai reiškia?

Jis atitiko milijonų skonį – taip įmena E. M. Remarque'o populiarumo mīslę literatūros kritikai. Jeigu supratimą, ką jaučia žmonės, kai šalia jų drebba ir veriasi žemė, pavadinsime skoniu, tuomet iš tiesų E. M. Remarque'as jis atitiko.

Išgalvotas matas

Vienutė ar Luizos trečioji klasė – kelias pas Kūrėjų tas pats, gal tik turtingesiems jis laikinai pailginimas. Wilhelmas von Sternburgas knygoje „Lyg viskas būtų paskutinjart“ aprašo paties E. M. Remarque'o laidotuvės Ronke – jose nebuvo nė vieno valdžios atstovo, nė vieno rašytojo, bet dalyvavo kaimelio amatinkai, kepejai, užeigų šeimininkai, netardami, kad laidoja ižymų rašytoją. Tikėjau, kad kada nors nuvyksime į Porto Ronką, o kai tai nutiko, miestelio pardavėjo teko kelis kartus klausti – pasakykite, kur Remarque'o vila *Monte Tabor*? Jis purtė galvą, esą nežino, tačiau pavyko išgauti, kur Ronko kapinės. Turbūt tvarkingas sveicaras, o tokie rūpinasi savo neutralitetu ir jie nepasakys, kur vokiečių rašytojo vila, nes iki šiol nežino, ką su ja daryti, ir apie ją neskelbia turistiniuose lankstinukuose. „Mylék savo artimą“ veikėjas Liudwigas Kernes iškūstas stebisi sveicaru „tvarkingumu“: pranešti, kur reikia, – taip suprantama drausmė ir tvarka karo metais dažniau reiškia mirtį nei gyvenimą.

Todėl turiu savo matą, atsiradusį vertinimų skalėje nuolat skaitant E. M. Remarque'o kūrybą. Ar jis galėtų? – klausiu palydédama akimis kaimyną, giminaitį, kolegą. Ar galėtų iškustyti tave taip, kaip tai darydavo Antrojo pasaulinio karo metu padorūs eiliniai piliečiai ir buržua? „Mylék savo artimą“ emigrantas Liudwigas Kernes, „Triumfo arkos“ Ravikas tai patyrė neįtardami, jog tvarkingi ramaus veido žmonės, ramūs kaip seselė Eženi, galėtų būti bjaurūs išdavikai. Šio vertinimo mato néra jokioje sistemoje, bet man jis tapo esminis. Taip atskirių šviesų nuo šešėlio, o žvelgdama į euforijos apimtus tautiečius bandau suvokti, ar visi jie, Baltijos kelyje mosavę vėliavomis, sulaukę pavojingo meto nerimautų dėl stovinčiųjų ant mirtinai ilūžusio tilto? Ar gelbėtų juos, ar priimtų kaip duotybę lagerio viršininko portfelį ir vakarais leistusi į sodus kasyti triušių? Matuojant visada yra tikimybė suklisti. Man tai nutinka dažnai: vertinimai būna pernelyg optimistiški.

Apie vyriškumą

Pasak E. M. Remarque'o, tai galima vadinti pavėluotos jaunystės susitikimu – prieš keletą metų su laukiau savo *zweigo*. Netikėdamas madingais gražbyliavimais apie tekstą ir jo interpretacijas, jis raše: „Svarbiausia man – ar į rankas pakliuvo tikras literatūros kūrinys, išjaustas, iškentėtas, ar Jame aš atrandu tai, ką autorius myli, dėl ko pergyvena ir ko neapkenčia.“ Dabar man neberekia užrakinti spintoje savo kūrinių.

Knygų veikėjams ir skaitytojams būtų geriausia, jei kiekvienas pradedantis ir klausiantis *arba-arba* sutiktų savo filantropą. Jei kiek vėliau, tai bent ne per vėlai. Nes tai, kas mus sieja ir augina, yra laiku ištartas paprastas ir aiškus sakiny, atveriantis arba užrakinant slypinčias kūrybines galias. Rašytojai, kurie nuoširdžiai siekia duoti, sukuria daugiau negu kūrinius. „Didžiausias mano troškimas – sugebėti kurti meną visiems“, – tai pradedančio rašytojo E. M. Remarque'o prisipažinimas, palydėtas pastebėjimo: „Daugelis knygų yra vertingi meno kūriniai, tačiau pernelyg dideli meno kūriniai, kad jaudintų minias.“

Duodantieji ne visada yra imantieji, tad dažniausiai jiems neskiriamos prestižinės premijos, literatūrimiame karnavale jie rodo savo, ne kaukėtus, veidus, o didieji meno kūrėjai gali mesti kokį nors įtūžio epitetą, kaip tai nutiko Thomui Mannui, po priešpiečių „Warner Brothers“ kino studijoje parašiusiam: „Remarque'as ir Ditrich – menkystos.“ Rafinuotas ar prisitaikėliškas, žemiantis ar pernelyg garbinantis kitus elgesys néra originalus, jis – kasdienis. Nekasdieniškas tapo tikrasis vyriškumas, kurį savo kūryboje skelbia E. M. Remarque'as. Išlikti savimi, kai esi astumtas, nes sakai nepatogią tiesą, šiai ir visais kitais laikais bus vyriška, nepaisant tai darančiojo lyties. Banalu ir kvaila (nors, nesiginčiysi, labai naudinga) siek tiek pamynus orumą, pasinaudojus palaikiu momentu ir taktika, šastelėti į patogią padėtį, arčiau stalčiaus, kuriame sudėtos premijų, stipendijų ir apmokamų Europos viešbučių kortelės su naudojimis kodais.

Visuomenė niekada neatleidžia, kai pasakai, ką apie ją galvoji, – tai ne citata, bet ši taikli mintis priklauso E. M. Remarque'ui. Viskas kartoja – nuo Brandenburgo vartų iki Porto Ronko. Kelionė tik į vieną pusę, nes neprasminga gržti ten, kur tavęs nelaukia.

apie pomirtinę realybę: „ar ten tiltas toks pat po kuriuo / mano siela sudrékus / neįsidega lūžta degtukas / ir alkana tamsą drebia naktis“ (p. 104). „Stipréjančioje juodoje“ vis sugrižtama prie nuojaudos, kad saugios vietas, kurion norėtusi pasitraukti, nelikę. Vienišas žingsnis *post mortem* taip pat neužtikrina ramybės ir leidžia savaip polemizuoti su paplitusia mintimi, kad viskas tampa gerai tada, kai suvoki, jog nebepakeliamą jau baigési. V. Gedgaudo eileraščiuose nyksta visapusis saugumo jausmas ir tikėjimas, kad gyventi ir kurti įmanu paisant nutylimos kancijos kirčių.

Šioje knygoje itin įtikimas pasirodo V. Gedgaudo kalbos jausmas, atsikleidęs išraiškingomis metaforomis, tarp kurų keletą kartų, tarsi Antanui Garšvai paliepus, išterpią iš archajinių dainų atsklidę pasakymai. Išties įspūdinga, kiek skirtingu veidu poeto kūryboje turi nesiskliaudantis eizėjimo jausmas, kurio tikruosis vardus autorius išlapstina ir palieka įminto skaitytojui. Juos perteikiant gebama nesikartoti ir atverti plačius kelius „vyriausiajai pavargusių širdžių kapralei“, „išvirščiajai karalystės pusei“.

Skaitant tokius tekstus nesunku vėl įsitikinti, jog poezija ne kaskart atrodo patogus ir malonus mastymo dydis, tačiau išlieka tvari ir palytėjanti. Talentinių parašyta V. Gedgaudo „Stipréjanti juoda“ turtinė sunokino šį atspalvį, bet sykiu kelia norą visam juntamam pleištui priešintis ir lyg pabudus kartoti išmoktas eilutes: „laikykis laikykis / po apversto krančio / žalsvuojančia valtimi“ (p. 11).

Visada įdomu skaityti autorius, kurie pratina prie lakoniškos poezijos. Kad griebiasi ne rytietykių formų imitaciją, o savaip jas prisitraukia, pritaiko. Kaip gražiai nuskamba paprastutis, neprimestinis įvardijimas „trieiliai“, jaukintinas tokis, koks užrašytas – be tikslaus skiemenu skaičiaus, ipareigojamo dėmesio formalumams, o nukreipiantis tiesiog skaityti.

Alis Balbierius knygą „99 trielialai“ pradeda tokiu: „veltui bandžiau / pramokt sudėtingiausio / nerašymo meno...“ („Štai“, p. 7). Tačiau vidinis imperatyvas rašyti, kūrybos tema akivaizdžiau neplėtojami, o tai, kas knygoje perteikiama, labiau pri mena leidimą gamtai kalbėti pirmai, o subjektui –

klausytis ir mėginti suprasti jos įvairiomis formomis pasireiškiančius ornamentus, dar kartą verbaliai fiksuoći jų kitimą. Tada ir „savaime eilutės... / taip kaip lietus / ant pavasario lysvės“ (p. 23).

Knyga suskirstyta į tris skyrius, kurie nubrėžia aptakų judėjimo motyvą: pirmajame atliepama neįminto tikslą paieška, subjektą gaubianti nežinija. Pastaroji suvokiamą pozityviajā prasme – įkūnija sąmonės atvirumą, gebėjimą atsinaujinti ir keisti savo žinojimą („tuštuma / be daiktų – pats pirmasis / pasaulyje žodis“, p. 18).

10 Kūryba

Nijolė KEPENIENĖ

Kompotas liūtams

Autorės asmeninio archyvo nuotrauka

Mano močiutės taip paprastai nepaimsi, į darželį sako, noriu, nors jai jau devyniasdešimt šešeri ir trys ménesciai, per kuriuos ji yrësi universali norvegų kalbos vadoveliu. Užsideda iš pat rytu akinius ir skiemenuoja: *jei šioner, jei foštor dei ike*, o paskui kraipo galvą: *bare lit, bare lit*. Kiekvienu kartą manęs klaušia: ką pasakiau? Girdžiu tą pačią norvegų kalbos pamokėlę ne pirmą kartą, tai nedelsdama išverčiu: *suprantu, nesuprantu, labai mažai*. Nežinau, kokiu būdu iš norvegiškų žodžių susidėliojo toji manija apie senelių darželį, bet įtariu, kad šiaures vėjai, šviliplantys iš fiordų, gali dar ne tokį dalyką pašnabždėti. Mano močiutė net mankštą daro, kaldama kokį norvegišką junginuką, ir sukioja rankeles per riešus kaip tulpių graželius, paskui tūpčioja, pučia orą, pramašiui skaitydama man paskaitėlę apie tai, jog būtina kasdien save sukrėsti, kitaip tapsi maita, neverta meilės dovanos. Dėl tos meilės dovanos mudvi amžinai su močiute ginčiamės. Būčiau linkusi manyti, kad tai, kas dovanojama laisva valia, nereikalauja kokių ypatingų pastangų ar darbo, o močiutė teigia, kad dykai negaujamie nieko.

– Gerai, – sakau. – Ir aš pramoksiu norvegiškai, galėsime utiuruoji kartu. Ar tokia mane labiau mylési?

– Na, apie ką aš su tavimi kalbésiu? I darželį noriu, – mociuti mano klausimą apie meilę ignoruoja.

– Darželį lanko tik vaikai, – nukertu.

– O tu išrask darželį mums, garbaus amžiaus žmonėms. Ir žūrėk, kad kasdien būtų kompotu su razinomis.

Na, aš žinau, kaip išradimai pradedami: reikėtų atsiesti po kokia obelimi, sulaukti, kol ši pražydės, subrandins vaisių, o paskui jau pokšt per pakaušį; galima ir į vonią nerti, bet tam reikėtų pasitelkti skaičiavimus visokius, gal net šaknis – pernelyg sudėtin-

ga. Daugiau nieko ir neatsimenu, todėl einu virti kompotu su razinomis ir net džiovintomis apelsino žievelemis; žinau, kad būsiu išbarta, eksperimentinė receptura šiuo atveju nepageidautina, bet net ir neimprovizuodama neišvirčiau to mokyklinio-ligoninio-darželinio birzalo, kuriam būtinas katilas ir net nežinau kas, greičiausiai kokia murgžlina pašluostė, netycia (o gal netgi labai tyčia) įmesta kaip kolektyvio nepasitenkinimo atributas, suteikiantis pagrindo pabambėti, kad kompoto paviršiuje plaukioja amžina riebalų plėvelė. Keitėsi partijos lyderiai, nors nežymi, bet siokia tokia – neesminė – rokiuotė neteikdavo daug vilties, bet visgi... Tik ta plėvelė virš išpampusių razinų apramdydavo, na, kokie čia perversmai, kompotas taigi toks pat...

– Mociute, šiaisiai laikais ir daržely kompotas jau kitas, patikék, – sakau jai. – Receptų tiek, kiek partijų. Pati suprant.

O ji žiūri apvaliomis balandės akutėmis (su metais močiutė vis labiau traukiiasi, šiuo metu yra pasiekusi vidutinio svorio miško balandėlės povyza) ir plaka išilgėjusioms megztinio rankovėmis. Bijau, kad ji neišskristų į tamšių mišką, antra vertus, kai dar kiek susitraukus, iki miesto karvelio, turėsiu vilties šią ypatą prisijaukinti.

Pažadu imtis žygį.

Ir tikrai nueinu į darželį. Vaikų. Netgi palakstau kiek apie smėlio dėžę, sukeldama visiškai pelnytą auklėtojų pasipiktinimą, juk nebeturiu jokių teisių į smėlio pilis.

– Tik atlieku eksperimentą, – gnuosi. – Elgiuosi, patikékite, labai visuomeniškai.

– Įrodyk, – jos, žinia, pareikalauja popieriu, kur būtų juodu ant balto išdėstyta mano tyrimo svarba.

Įstiesiu joms sveikatos pažymėjimą, kuriame šach-

matų tvarka sudėlioti antspaudėliai, liudijantys mano organų tinkamumą visuomeninei sanklodai, bet auklėtojoms jis pasirodo nepakankamai informatyvus.

– Tik norėjau sužinoti kompoto receptą, – pakeiciu takтиką, toną ir tonaciją, bet nieko nepešu, mat vaikučių pramogavimo laikas pasibaigia, ir jie, tvarkingai susikibę rankutėmis po du, rikiuoja į traukinuką, padžesiantį pietų stalo, ant kurio, žinia, garbingiausią vietą užims kompotas, link.

Bandau prisijungti prie paskutinio vagono ir netgi išsitraukiu baltą nosinaitę, atseit ateinu su taika, bet... durys užsitrenkia man tiesiai prieš nosį, ir darželis virsta neiveikiamą tvirtovę.

Pritipiu ant paskutinio laiptelio ir imu kurpti įsi-veržimo planą, apsvarstau net Trojos arklio variantą, tik suabejoju, kad kas stumtu jį vidun.

Tuomet ji ir išdygsta tarpdury. Lu Ana, tiksliau, Liudvika Antanavičienė, mat, palikusi senająjį Antanavičių (juk buvo trisdešimt penkeriais metais už jį jaunesnė), apsisprendė modifikuoti ne tik vardą ir pavardę, bet ir gyvenimo liniją, kurią – nenukirpus – galima pakreipti devyniasdešimties, o jei labai pasištengsi, net šimtu aštuoniasdešimties laipsnių kampanu. Prisiminiau, kad po didžiojo gyvenimo perversmo Liudvika įsidarbinio darželyje. Sarge. Buvala paisiržysi tave karšinti iki devyniasdešimties metų, tarė ji Antanavičiū, bet tu stai kuo įžūliausiai jau atsventei devyniasdešimt pirmajį gimtadienį, mano kantrybę ne tik išseko, bet pavirto suplešėjusia dykuma. Antanavičiūs tik kraipec galvą ir bandė priminti žmonėlei pažadą, duotą prieš Dievą: ir sveikatoje, ir ligoję; tik kad jis niekad nesirigo, kas greičiausiai ir kėlė apyjaunei sutuoktinei nerimą.

– Lu Ana, – pamojau Liudvikai, grožėdamasi įmantrių kuodu, susuktu ant pakaušio, išspūtusi ir drauge

Rašant trumposiomis formomis, apibendrintai pertekiamas gamtos pulsas gali virsti patogia, nuasmeninancią priedanga, padedančią nuslėpti individualiųs poeto intonacijas (apsiribojama nutylėjimu, šūksniu). A. Balbieriaus tekstuose esama patikimumo, atėjusio iš ilgametės patirties, kai gamtiškas ornitologo eilėraštis trumpėja, išsigryrina, palikdamas netikėtos metaforos, išties panašios į žybsni, išpūdį. Be to, juose atsiranda niuansų, sietinų su individualizuotu kontekstu – pavyzdžiu, „99 trielių“ antrame skyriuje išryškėja klajonių po Besarabijos stepes situacija. Toks trumpam išterpės atskyrėlio žvilgsniui deramas kraštovaizdis atveria skurdų koloritą, bet pažymimas gana charakteringai: „Rožė rūdija. / I juodžemio juodaij dangų / žiedlapis kyla...“ (p. 60). Tušumai ir nušvitimui atviras pasaulis susipina su netvarumo nuojautomis: „Išskyrus šią šviesą / nieko daugiau / tau čia ir nelieka...“ (p. 43); „sutrupės tuo / ruda surūdijęs / žiogas rudenej žolėj“ (p. 64). Amžniausias, išliekantis ir, bent jau šioje poezijoje, jokios netikėtos jégos negriaunamas yra gamtos ciklas, kuriame suderinamas kalendoriškai tikslus nyksmas

ir prisikėlimas. Su jais susijusių atsinaujinimo jausejų A. Balbierius pripildo trečiąjį skyrių. Gebejimas gamtos ženkluose ižvelgti prasmę subjektui leidžia suprasti, kur link judėti („neik tuo keliu: / juo jau nuėjo / tavo mirtis“, p. 49), kreipti dėmesį į pozityvųjį, vaizduotę žadinanti esamajame laike patiriamo grožio suvokimą. Lakoniški eilėraščiai simpatiški ne vien dėl išiklausymo, bet ir dėl spontaniškumo: „žaidžių žilvičiai / bemiegėj nakty / baltesni negu sniegas“ (p. 81).

Idomiausiai „99 trielių“ eilėraščiai gimsta iš liudijimo apie supratimą, tuos magiškus žybsnius, bet ne iš jiems atsvaramis tampančių girdėtų, jau beveidėmis atrodančių minčių, kurios priskirtinos norimai iprasminti rimčiai: „ne tik rudens: / dienos trumpė / kiekvieno keleivio...“ (p. 96). Tad imama sentimentalėti nerandant, kaip naujai prabili. A. Balbieriaus žodis man atrodo įtaigus tada, kai jis netampa buitiškas ir net sutramdytoje trumputėje išraiškoje išlieka geraja prasme „laukinis“: vitališkas, bet sykiu suvaldantis chaosą. Šia knyga autorius ir toliau apeliuoja į skaitytojo subtilumo receptorius – nė nepajunti, kaip subjektas iš besimokančiojo iš gamtos gali dar kartą persimainyti, kad taptų mokytoju, skatinančiu kitus lavinti savo pastabumą.

**Sonata Paliulytė „Sonatos“:
lyrika. – Vilnius: Lietuvos rašytojų
sajungos leidykla, 2013.**

Vertėja, poetė, aktorė Sonata Paliulytė tikrai moka perskaityti savo tekstus, įkvėpdama jiems gyvybęs ir semantinio raiškumo – tuo galima ne kartą įsitikinti. Rudenį pasirodžiusi antroji poetės knyga „Sonatos“ pavadinta skambiai ir iš tiesų yra kaip koks nesunkiai skaitomas lūkesčius kuriantis allegro.

Poetei artima lyrinė pasaulėjauta – jausminės istorijos, emocinis santykis, pasireiškiantis tiek tiesiogiai, tiek užuominų kalba, perteikiant mažus

glotniu, manau, kuodo viduje turėtų būti kas ikišta, kokia guminė pūslė ar veltinio gabalas, o gal saldainių popierelių gnužtė, kvepianti skrudintu cukrumi ir šokoladu, kurį mikroskopinių dalelyčių ar net trupinėlių būtinai lieka vidinejė puseje.

Ji sustojo, ilgai žiūrėjo į mane, paskui su palengvėjimu iškvėpė:

– Sensti.

Na, man jau beveik penkios dešimtys, kad ir kaip stengiuosi laiką užvenkti žaismingais kostiumėliais bei aukštakulniais, kvepalais, pudra, tušu ir t. t., jis, tasai dosnusias iš vagių – Laikas, viena ranka duoda, kita atima, ir ką tu jam.

– Neturi stiliaus, – Lu Ana nesivaržo, plaka iš peties, bet, turiu pripažinti, ji stilių turi, laiko pagavusiu už paslapties prifarsiruoto kuodo, kuris, manau, nustato ne tik laikyseną, bet ir vidinius sielos posūkius, mostus etc.

– Man reikia kompoto, – nemoku vynioti žodžių į vatą.

Lu Ana vėl ilgai žiūri ir, matyt, suaudusi visas šio veiksmo ateities perspektyvas, kuriose jos buvęs vyras turėtų griežti pirmuoju smuiku (jis visada buvo gyvenimo virtuozas), nusiūpsyo jau pikta:

– Negausi.

Nieko neatsakau, tik ilgu priešišku žvilgsniu bandau padegti tą jos kuodžiūkštę. Beveik pavyksta (man patinka žodis *beveik*, jis toks talpus).

Paskui Lu Ana, labai raiškiai artikuliudama, imai kalbėti apie esminius gyvenimo klausimus, būtent taip ji ir formuluoja: *esminius*, nors iš tikrujų tekalba apie priskretusius puodus ir prisivilusias keptuvės. Suprask, kone skiemenuoja ji, negaliu pasitikėti žmogum, kuris mūvi juodas kojines po nepriekaištingai išlygintom kostuminėm kelnėm, avi nepriekaištingai nublizgintus batus (spék, kas visus tuos menkus darbelius atliko?), bet, išipylęs sruibos, puode palieka vieną šaukštą skystimo, kad tik nereikėtų jo šeisti, lygiai tiek palieka ir keptuvėje, ir taip diena iš dienos, per pusryčius, pietus ir vakarienę, vakare tai geriausiai, du šauksteliai varškės ir kruopelė cinamono, ir ji išraiškingai pavarto dideles akis, net nežinau, kodėl primenančias ne visai šviežio upėtakio papilvę.

– Todėl eik šalin, kompoto negausi, – veja ji mane.

– Liudvika Antanavičienė vis dar graži, – sugrįžusi pasakau močiutei, o ši tuoju pat puola kažkam skambinti, įtariu, Antanavičiui, ir suokia kažką apie tikrą vyra, liūtus bei savaną.

– Gal tegu pabando suvilioti ją meškerėm ir slieko maudynėm, – praeidama pro šalį bandau koreguoti tikro vyro įvaizdį. – Tai kiek šiuolaikiškiau, nors, priťariu, blankiau.

– Ką tu?! Jei pas Liudviką, tai tik ant liūto, – močiutė taip susijaudina, taip ryžtingai taukšteli žandikau-

liu, kad išsilaužia dantį, visai dar neblogą, su rantytas fosilijas primenančiais išpaudais šone.

– Matai, išlūžo, – nustemba močiutė. – Ogi kadaise juo atidarydavau alaus butelius.

Vaizduotė ima piešti šitaip neprotingai šėliojančią močiutę, ir nors žinoja kadaise ją buvus balerina, niekaip neįstengiau mintimis ištempti paglamytos odos, o žymioji jos keltis (ne keltis, o *spinakeris*, – juokdavosi mano tėtis) niekaip neįstengė išlaikyti turtingos metų patirties, ir visa: piruetai, šuoliukai, lietinių stirta ir amžinoji močiutės prijuostė su siuvinėta lelija šone, o dar tas išlūžęs dantis ir į šoną skriebantys alaus kamščiai – visa akimoju susiverpė į laiko audinį, tokį tamprą, kad nors tu ji kirviu kapok, kumptelejusi matrona su oria laiko karūna ant galvos vienoje puseje, vėjavaikė balerina, dantimis nugražianti kamščius, kitoje.

– Mes dar jums parodysim.

– Piruet.

Ir močiutė ją su Antanavičiumi liepė nuvežti į zoologijos sodą, tą keistą žvérių oazę, gan neatsakingai visų pravardžiuojamą Mini Zoo.

– Jūsų senukai neapeis viso ploto, – pasitiko mus kasininkė ar šiaip prižiūrėtoja, nuobodžiavanti prie padžiūvusios duonos kibraičių, skirtų žvėreliams.

– Tai įleiskite mus už pusę kainos, – močiutė tebesvaicijo apie darželinukės statusą.

– Arba nemokamai. Kaip garbės piliečius, – Antanavičius laikė galvą iškėlęs kaip vėliavą.

– Žiūrėkite, kad neįkristų į kūdrą, – kasininkė-duonininkė su garbės piliečiais nesileido į šnekas.

– O ką, ten gyvena krokodilas?

– Niekas nežino. Gal.

– Ne, mes tiesiai pas liūtus. Į narvą, – Antanavičius nutraukė beužsimezgantį apsižodžiavimą.

Ir nukulniavome. Pro isteriškai klykiančias beždžionės trečiuoju baletiniu pagreičiu jausmų Everesto link.

Liūtas gulėjo išvertęs į viršū pilvą, saulė dar nespigino, lankytąjų buvo nedaug – tobulas rytas imtis meditacijų ir transformacijų, gali sau šuoliuoti minčių savana, persekiodamas kokį žaismingai nusiteikusį zebra, gali net išlisti į jo kailį, pasipuošti dryžiais, gal net išsigasti artejancių dantų, bet ko tau bijoti, jei esi liūtas, nors, tiesą sakant, jau nebesi tuo tikras, kai ant gretimo gulto lygiai taip kaip tu guli šuva, geriausias tavo nelaivsės draugas, besišaldantis tavosios didybės spinduliuose.

Antanavičius sustojo prie narvo. Ir mano močiutė sustojo, kojas išvertusi į tobulą trečią poziciją.

Antanavičius taip ilgai žiūrėjo liūtui į akis, kad ji (o gal juos abu) ištiko akmeninės rožės sindromas, nagi toks, kai visas tavo gyvenimas susisuka į taurę, kurios turinio išsiaiškinti jau neįmanoma, nesgi pats žiedas paslaptinai akmenėja, grasingamas pavirsti paprasciausiomis dulkėmis, nors šiuo atveju žodis

paprasciausios – netinkamas, dulkės niekuomet nebūna paprastos, mums kvėpuojant jos iš vienų plaučių patenka į kitus, ir giliau, daug daug giliau. Kažkokie atvašynai mirgejo liūto akyse, o kai Antanavičius, viele pakirbinęs narvo spyną, žengė vidun, liūto akys pražydo tokiu skaidriu geltoniu, kad maniau – apaksiu. Jei jau visai atvirai, nieko aš tuomet nemaniau. Sudrebėjau gal. Bet mačiau, kaip, pametus kažkokio jovalo pilnus krepšius, šalin nuskudė prižiūrėtoja. Nežinau, kokiom tarnybom ji ketino skambinti, juk už gyvūnų ir žmonių saugumą, spėju, pati ir buvo atsakinga.

– Ei, vaikeli, – paragino mane močiutė. – Pradék nuo puspirščių, neužmiršk kelties.

Ir aš, penkiasdešimtmetė, na, net nežinau kas, su identifikacija prasti reikalai, gal, sakau, balerina, pradedanti, žinoma, cūžtelėjau sutrypta žole. Antanavičius, šalia kurio, kone glausdamasis šonu, cimbrino nuolatinio darbo, t. y. rūšiai ir porūšiu būdingų gaurų, atspalvio ir t. t. demonstravimo nualintas liūtas, su kiekvienu žingsniu jaunėjo. Nors toks apibūdinimas nėra tikslus. Jis ne jaunėjo, o augo, nors ir dėl to abeočiau. Kažkas visgi tam žmogui tikrai atsitiko...

Manyčiau, keliaudami mes visi įgavome naujų formų. Ne tik išorinių. Gal apsikeitėm kuo, sukvėpavom viens kito slaptasiams dulkes ar ką...

Žmonės, mus išvydė, prisiplodavo prie sienų. Akmenėjo, trupėjo, užmiršė kvėpuoti.

Norėjau paraginti: kvėpuokite, žmonės, ir jūsų baimės nebeliks, sapnuokite savaną ir liūtus, ir zebrus, matuokite vienų karčius, kitų dryžius, ak, jūs baisitės, sukiojate rodomojuo pirstu ties smilkiniu, ligonai, šaukiate, ir esate teisūs, nes susirgesi tikiesi pasveikti (arba nesitiki), jūs bégate ne nuo liūto ir kelių pakvaišelių, užmiršusius baimę, bet liūto gal nė néra, gal sapnuojate jį lygiai taip, kaip jis sapnuoja savaną, bégate nuo meilės, šventai tikėdami, kad bégate į ją, jūs, sveikai protaujantys, orūs ir gerbiami, jūs niekada neatliksite pirueto aikštės vidury, nesiklausytes fiordų muzikos, atplūstančios su svetimiu, bet artimu žodžiu, ar jūs vie näsyk praregėsite, ar išsvyse ne kumpā ar riestą nosi, ne mėlynas, rudas ar žalias akis, o ezerus ir pievas, ir ūksmingus miškus, besislepiančius už veido, ar išgirsste svaigiai vėjų dainą, lūpoms prasiziojus, ar patekés mylimojo akyse jums saulę?

Lu Ana stovėjo darželio tarpduryje su kompoto stikline rankoje.

Taip, vienų vienintele stikline.

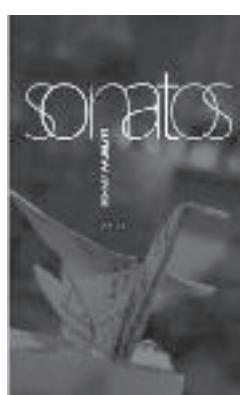
Mums visiems.

Bet daugiau nė nereikia.

Beje, nežinau, kuo visa ta kompoto ir darželio isto rija pasibaigė. Pasitraukiau į laisvesnę žaidimų aikštėlę ir išverčiau pėdas į penktą poziciją.

Dabar jau žinau. Aš – balerina.

Pradedanti.

gyvenimo etiudus, kai „nieko išskirtinio neįvyks ta“ – žvilgsnis pro langą, buitinis naturmortas kaip vidinių dramų išdava. Būna – autoriai, pretenduojantys „pasidairyti į debesis ar kosmoso kiaurymę“ (taip S. Paliulytė prabyla ketvirtajame viršelyje), išvarydami, kad siekia universalumo, poeziijoje vartoja tam tikrą pakilių kalbėseną. S. Paliulytė „Sonatose“ žengia savaip – tekstai neišsiskiria raiškesnėmis intonacijomis, greičiau prilygsta mēlingiemis rimuotiemis ir ritmuotiemis slankučiams,

mus kreipiantiems nuo autorės įvardijamų aptakių, „išbuvinę“, skatinančių sustabdyti akimirką, kuriai subjektas atsiveria, iki „užlankstymuose“ įterptų proginių eilėraščių. Kurdama ji remiasi išsisakyti primenančiu apgaulingu paviršiniu kalbėjimu ir mėgina patraukti dėmesį neretai mėgėjiško lygio vaizdiniais: „užversiu šias duris / ir žvakės neužpūsiu / vilties viltis / kurioj gal neuždušius / rusens ilgai / lyg krosnyje pušinių / lentų galai“ (p. 22), „vienintelis nesunaikintas noras: / įveikti nevilti, lėtai iš čia išbrist, / tik kur?..“ (p. 58). Lyrikos žanrą plėtojančios autorės kamerinės jausmų istorijos, dažniausiai apsiribojančios vienu kitu sakiniu atkoduojamais nutikimais, nukreipia į subjekto neužtikrintumą, norą išsilaisvinti, troškimą kažko labai tikro. Daugelį knygos tekstų sieja aiškiai nusakomas netvarumo jausmas: „Aš – tik svečias šioje laukymėje, / šitam žydėjime. Be reikalo išmindau samanas / juk laiko nebebus naujoms paseti“ (p. 78). Per poezią mėginama profaniškai išprasminti, kas neįmenama žodžiais, tačiau skaitant nejuntamas besigryniantis pasaulevaizdis, su kuriuo antrojoje knygoje jau norėtusi sieti autorės tapatybę. Išlieka išpūdis, kad visa lieka gančtinai subendrintame lygmenyje, dažnai apsiribota tie-

siog kalbėjimo „aš – čia – dabar“, atviro būsimiems potyriams, situacijai.

S. Paliulytės poezija laviruoja tarp minties ele ganciją numalšinančio rimo primitivumo („rankos nusviro / siela virpėjo / žodžiai pabiro / blaškomi vejo“, p. 50), formos demonstravimo (pvz., eil. „Nerimas“ eilucių suskaidymas laipteliais atrodė pa teisinamai), o kartu atskleidžia ir gebėjimą tai dar yti tiksliai bei pataikyti (kaip, pvz., nutinka sky relyje „Atlankstymai“). Todėl susikurti adekvatū santykį su jos kūryba nėra paprasta. Simpatiški atrodo lakoniškieji haiku: „ryto desertas – / debesų pyragaičiai / sluoksniuotam dangui“ (p. 99). Vy kės ir asociatyviai parašytas ciklas „Sonatos sone tai“, kuriame įtraukiamai į intensyvią potyrių sub jekto klajonę – lyg tai nujausdama poetė ją noriai renkasi skaityti kitiemis. S. Paliulytės eilėraščiai, ko gero, ras savajį adresatą, kuriam trūksta būtent tokio sąlygiško, apibendrinto kalbėjimo, pojuti nių istorijų. Tad neblogas viršelio sprendimas – ramybės mėlynumo atspalvis, po kuriuo slypi iš lankstyta popierinė gervelė. Trapi, nupučiama, kaip ir po juo glūdintis virtelintis žodis.

12 Kūryba

Aurelija ALEKNAITĖ

Pati sunkiausia knyga

I rankas pateko stora, daugiau nei 500 puslapių. Vidmantės Jasukaitytės knyga „Kaip mes mokėmės mirti“*. Iškart dėmesį patraukė subtili, stilinė ir kartu simbolika viršelio nuotrauka – į tolį besitęstantis koridoriaus vaizdas. Pagirtinas Tomo Martišauskio darbas. Išgirdė V. Jasukaitytės pavadę daugelis prisimena tokius jos kūrinius kaip „Po mūsų nebebus mūsų“, „Marija Egiptietė“, „Dievas mirsta vienisas“, „Aš nužudžiau savo dukterį“ ir kt. Ši kartą ji ryžosi rašyti autobiografinį romaną, kurio pagrindinė tema yra jos pačios ir jos vyro liga – vėžys. Romano pristatyme V. Jasukaitytė sakė, jog ši knyga buvo pati sunkiausia iš visų, kiek parašiusi. Tikriausiai pritarčiau Lietuvos rašytojų sąjungos leidyklos vadovui Valentiniui Sventickui, kad „labai sunku ką nors spręsti apie tokio pobūdžio kūrybą“. Kaip jis teigia, „knyga prasilenkianti su iprociais, normomis, su tradicijomis, jos vieta labai neapibrėžta, neaiški“. Tačiau, manau, į tokią kūrybą reaguoti reikia ir netgi būtina.

„Kaip mes mokėmės mirti“ nėra išprastas pasakojimas apie savo gyvenimą ir kūrybą. Veikiau tai išgyvenimų autobiografija ir, norisi paminėti, labai koncentruota – į asmeninius, giluminius potyrius. Kūrinys susideda iš apibendrinimų, samprotavimų, svarstymų, kartais objektyvių pasakojuimų apie save ir artimus žmones, gydytojus, seseles. Tačiau labai daug dėmesio skiriama vidinėms būsenoms aprašyti: nuotaikų kaitai, baime, skausmu, nerimui, nevisavertiškumo jausmui, vilčiai ir kt. Jausminiai potyriai šiame romane svarbiausi, o veiksmas lieka tarsi antraeilis dalykas, tik karkasas. Ne veltui autorė rašo: „Visą gyvybęs ir mirties kelią pirmiausia nuenamame jausmais, o po to mintimi“ (p. 185). Pasak V. Sventicko, „autorei labai sunku susikurti distanciją su įvykiais, kurie jaudina, veikia, skaudina, neramina, nėra užgesę“, nes rasytoja nekontempliuoja situacijos, o vis dar ją patiria. Todėl nuolat aprašinėjamos būsenos. Tai atskleidžia ir kalbos stilius: dominuoja emocinges, energingas ir nuoširdus pasakojuimo būdas, dažnai primenantis dienoraštį, padedantis išjausti į personažų situaciją bei kuriantis tiesioginį skaitytojo ir pasakotojo santykį.

Pradėjus svarstyti apie gyvenimo ir mirties ryšį norisi pažvelgti į knygos pavadinimą: „Kaip mes mokėmės mirti“. Jis tarsi šiek tiek prieštarauja kūrinio turiniui, esmei. Juk romane iš visų jėgų bandoma gyventi, bėgama nuo egzistencijos baigties, mėginama užkoduoti save gyvastingumui, bet jokiu būdu ne mokomasi mirti – visomis išgalėmis stengiamasi išlikti ir tuo tikima. Tokį pavadinimo pasirinkimą galima pateisinti nebent siekiu pabrėž-

ti kontrastą tarp gyvenimo ir jo baigties, akcentuojant pagarbą baimę pačiai mirčiai.

V. Jasukaitytė knygą apibréžia kaip „vienos vilties romaną“. Tai, be abejo, skambi ir išradinė knygos paantraštė, labiau atspindinti jos turinį, bet ne pobūdį. Visgi apibūdinimas nėra tikslus ir žanriškai nekonkretizuoją kūrinio, galbūt net truputį klaidina skaitytoją. Pirmiausia reikia pastebeti, kad romanas yra autobiografinio pobūdžio ir tai vienas svarbiausių požymių, dėl ko būtent taip jį derėtų įvardyti. Antra vertus, knygai būtų galima susteikti filosofinio romano statusą. Liga, jos suvokimas bei patyrimas gimdo filosofiškumą: žmogus priartėja prie egzistencinių paribių, susiduria su kančia, suvokia kūno trapumą ir laikinumą. V. Jasukaitytė knygoje savo ligą transformuoja į tam tikrą dvasinę patirtį, kuri praturtina ir patį sergančią. Visos patirtys čia siejamos į vieną bendrą, tad romanas ir autobiografinis, ir filosofinis. Tačiau galima manyti, kad nesiekiant konkretiai įvardyti knygos žanro pasitelkiama išradinė ir skambi panantrastė.

Labai svarbus kūrinio kloudas yra *santykis su Dievu ir malda*. Romane Dievu neabejojama, nekviesčiantuoja, ar Jis yra – Juo tiesiog besalygiškai tikima kaip pačia auksčiausia materija ir jéga. Sunčios ligos akivaizdoje autorė nuostabiai susilieja su malda ir supranta, kokia galinga ji gali būti, jeigu meldžiamasi teisingai ir iš visos širdies. Teisinga ir nuosirdi malda gali būti tik sugebėjus atleisti visiems, atsiaprasius ir pajutus meilę žmogaus būčiai. Meldimasis tampa įrankiu, padedančiu sveikiui: „Užmigdavau rankose laikydama tą maldyną. Nors daugybės šventųjų nepažinojau, manžai buvau girdėjusi apie juos, tačiau visada perskaitydavau ligonio maldą. Ją skaitant oras viravo aplinkui. Kas tai? Niekada to nesužinosiu žmogišku žinojimu, tačiau širdis sakė, kad tai yra atsakas į mano prašymus“ (p. 148). V. Jasukaitytė dažnai pasitelkia biblinius motyvus, Šventojo Rašto intarpus. Daug kalbama apie simbolius, sapanus, ženklus, kurie pasirodo tik tikinčiajam. Autorė nevengia aiškinti ir minties galios, pasamones, įtaigos principų. Neretai minimos Josepho Murphy'o knygų ižvalgos ir pabrėžama, kad Jurga Ivanauskaitė taip pat buvo atradusi jų grožį. Per santykį su Dievu stengiamasi perprasti ir ligos prigimti, išsiaiškinti, kodėl kūno liga dažnai yra sielos negalavimas.

Liga, kova su ja romane įgauna kelio, kelionės metaforą. Kaip žinia, literatūroje tai bene labiausiai išplėtotas kultūrinis simbolis, turintis begalę prasmių. Čia atsiranda keletas interpretacijų: kelionė per ligą, sveikimą, gydymąsi ir sykiu žengi-

mas asmeninio augimo, stiprėjimo, vidinio tobulejimo link. Ėjimas dažnai žymi pačią egzistenciją, tad romane itin svarbu gyventi, patirti – placiąja šio žodžio reikšme. Vėžys tampa kelionės metafora, o kelionė virsta mirties metafora: kur einama – mirties ar išlikimo link? Autorės žodžiais tariant, „svarbiausia neiškristi iš gyvenimo srauto“ (p. 437). Kartais atrodo, kad ējimas per ligą panašus į beviliską Sizifo darbą: kovoja su vėžiu, kuris vis atsinaujina, bet visuomet lieka rusenanti viltis.

Romane svarbus *kančios aspektas* kaip ribinės situacijos išraiška. Manyčiau, tai knygoje išreikšta stipriausiai ir paveikliausiai. Kančia atsiranda tiek fiziniu, tiek emociniu pavidalu. Kūno skausmą lemia liga ir jos sukeliami nepatogumai, tam tikras fizinius diskomfortus. Tai patiria ir autorė, ir jos vyras. Tačiau romane svarbesnė vidinė, emocinė kančia, kuri atsiranda matant kitą – artimojo – skausmą. Kūrinyje nekeliamą klausimą, kodėl aš turiu kentėti, ar tai mano klaidą pasekmė, nes tikima, kad sunkumai turi prasmę. Siuo atžvilgiu autorė įtaigiai kuria psychologinius personažų portretus: gailesčio, skausmo, sažinės priekaištų ir kitų jausmų perteikimas padeda suprasti situaciją. Pabrėžiamas nuolatinis susitvardymas, o kartais ir silpnumo akimirkos, kurios labai greitai gali palaužti, jei šalia nėra artimųjų. Pasak autorės, „(...) pasaulis ir sutvertas, kad žmonės negyventų po vieną“ (p. 190). Sunkiomis akimirkomis banda ta patintis su didžiais žmonėmis: „Sėdėjau už stalo ir pajutau, ką tikriausiai jautė ir Seneka, ir Sokratas, kai jiems buvo įsakyta nusižudyti patiemis...“

Kartu tai ir meilės istorija, paremta pasitikėjimu, begaliniu rūpesčiu ir skausmu matant artimojo, mylimojo kančią. Daug sunkiau kalbėti apie vėžį, kai juo serga abu šeimos narai. Tačiau autorė stengiasi likti tvirta ir visokeriopai palaikyti sergančią vyra, kurį vadina bendrakeleiviu. Nors kūnas nuolat alinamas, jis stengiasi išlaikyti ir išsaugoti gyvą širdį. Pasiryžta kentėti už du, sveikti už du, mylėti už du...

V. Jasukaitytės romaną natūraliai norisi lyginti su Gendručio Morkūno biografine apysaka „Puodukas kefyro ant palangės“ (2012), kurioje taip pat labai jautriai kalbama apie sergančiojo realybę, santykį su aplinka ir artimaisiais. Kartu banda kvestionuoti gydytojų, medicinos tikrovę. Šie du kūriniai panašūs ne tik tematika, bet ir realybės vaizdavimo autentiškumu – nieko nėra išgalvoto, viskas tikra, patinta, pajauta, išgyventa. Galbūt tai labiausiai ir jaudina abiejuose kūriniuose – ligos tikrovė iš arti, tokia, kokia ji yra. Nors V. Jasukaitytės knyga pilna egzistencinių pajautų, kartais gali pasirodyti, kad autorė stengiasi guostis, nori būti išgirsta ir suprasta, o gal siekia, kad būtu gailimasi. Su pastebimu karteliu aprašomi skaudžiausi gyvenimo etapai: valdžios požūris į ją, liga, svetimų žmonių brutalumas, šiurkštumas. Kartais tai skambia kaip skundas ar priekaištus. Galbūt tokio pobūdžio kūrinyje to paprasčiausiai neišvengsi, šitai nulemia ir knygos tematika, ir ypatumas. Kitaip G. Morkūno apysakoje – čia į viską žvelgiama švelniau, lengviau. Atsiranda nuotaikingo tono ar švelnaus juoko, kartais net ironijos atgarsiu. Rašoma tarsi susitaikius ir priėmus esamą situaciją. Visgi abu kūriniai parodo net tik akistatą su liga, sergančiojo realybę, bet atskleidžia ir poreikį kalbėti šia tema, ją aktualizuoti.

Naujasis V. Jasukaitytės romanas „Kaip mes mokėmės mirti“ turėtų nesunkiai atrasti nišą tarp skaičių. Vėžiu sergantiesiems žmonėms ši knyga gali tapti ramsčiu, pagelbstinčiu įveikti ligą. Nesudūrusiesiems su ja kūrinys atvers sunkų, pilnų giilių potyrių pasaulį, padės suprasti, kas yra vėžys ir kova su juo. Pasak V. Sventicko, „V. Jasukaitytė paraše savo knygą“, todėl, manau, į ją reikia reaguoti kaip į gyvą organizmą, kuris pulsuoja gyvenimui ir kova.

*Vidmantė Jasukaitytė, *Kaip mes mokėmės mirti*. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2013.

Vytautas ANTANAITIS

Dviese

Scenos vaizdelis

Skoningai, inteligentiškai apstatytas kambarys. Bet, atidžiau pasidairius, jis visgi atrodo nejaukus – trūksta kažko labai svarbaus, nematerialaus. O gal – ir materialaus.

Pro pravirą langą į sodą žvelgia pusamžė Moteris. Vyras, patogiai atsidrėbęs fotelyje, skaito medicinos žurnala.

Moteris (*užsisivajojusi*): Gegužė... Paskutinis pavasario mėnuo. Gal todėl tu toks gražus? Iki skausmo. Gal – kad paskutinis?

Vyra (*nepakeldamas akių nuo žurnalo*): Su kuotu ten?...

M.: Su pavasariu. Sakau...

V. (*pertraukia*): Aaaa.

Moteris tebežiūri pro langą. Kartkartėmis iutraukia krūtinėn pavasario žiedais kvepiančio oro. Po kurio laiko jos pečiai, lyg trauklio užgauti, pradeda trūkčioti, kiek vėliau pasigirsta tylus kükčiojimas.

Vyra, išgirdės raudą, pagaliau pakelia galvą nuo žurnalo, kurį laiką stebi ją, lyg norėdamas kažką sauityti, bet tik pasimuisto ir skaito toliau.

M. (*siek tiek aprimusi atsigrežia į vyra*): Tu nežinai, kas yra meilė, arba tiesiog žinoti nenori. Ir aš tai jau seniai pajutau. Tu niekada nesi mylėjės.

V. (*pagaliau padeda žurnalą ant staliuko*): Nejaugi? Ir tavės?

M.: Ką jau ten manės... Iš viso...

V. O kodėl tu kaip tik dabar staiga panorai kalbėti apie tą mano nepatirtą meilę? (*patylėjės ironiškai*): A, pavasaris... Bet klausyk – mums kartu gyvenant jau prabėgo penki pavasariai. O anksčiau apie tai iš tavės nieko nesu girdėjės.

M.: Kalbėdavau, kalbėdavau... Ir ne tik pavasarj – vos ne kasdien. Tiesa, ne visada balsu. Bet tu likai kurčiaiš mano jausmams.

V.: Kai per dažnai kas nors kartojama, mano klauša ir jausmai užsiblokuoja. Patikék.

M.: Ne, mielas, aš kalbu ne apie „ką nors“, o apie švenčiausią, nuostabiausią žmogaus jausmą. Nuo to, jei esi normalus žmogus, negalima apkursti, o tuo labiau – likti abejingam.

V.: Bet sutik pagaliau, kad būtų juokinga vaidinti meilę tokia, kokia ji buvo prieš penkerius metus. Ji praėjo, kaip viškas praeina šiamė pasaulyje.

M.: Taip, vaidinti, žinoma, nereikia, tuo labiau – neverta. Bet kad ji, meilė, praeina – negaliu patikėti. Ji tik tampa kitokia – tikresnė, sutvirtinta vaikų, šeimos gyvenimo, kasdienių džiaugsmų ir rūpesčių.

V.: Tačiau nejaugi tik aš kaltas, kad ne visada mums viskas išeina taip, kaip tu norėtum?

M.: Nežinau. Gal kieki kaltos ir aplinkybės. Bet su manimi tu tampi visiškai bejausme būtybe, mumija, palaidota prieš tris tūkstančius metų.

V. (*su šypsena*): Oho! Nė neįtariau, kad man jau tiek metų!

M.: Na, štai ir dabar... Tavės absolūciai niekas nejaudina. Net normaliai supykti nemoki. Esi žmogus su akmenine širdimi.

Ricardo SAMULIO iliustracija

V.: Argi sakau, kad kaltas gyvenimas? Aš tik konstatuoju faktus, nieko daugiau.

M. (*pašaipiai*): O kas iš to tavo „konstatuoju faktus“?

V.: Na, ko vėl kabinėjies? Vieni velniai žino, kas šiandien tau daros: nemyliu, kaip tu norėtum, baisus žmogus, blogai, kad priim dovanas. Nejaugi būsiu geras tik tada, kai žmonių santykius sureguliuosiu pagal tavo pedagogiką? Bepigu tau su savo ugdytiniais – jie dar tik besiformuojančios asmenybės. O man tenka dirbt (ir gana dažnai) vos ne ekstremaliomis sąlygomis. O tau – pavasaris...

M.: Gerai jau, gerai. Aš noriu, kad susilaikume vaikelio. Seniai noriu, o tu ...

V.: Noriu ir aš, bet turi ateiti tinkamas laikas. Kodėl įsikalei į galvą – nenorii? Žinau, kad reikia, bet kai būsim tam visai pasiruošę. Juk esam kalbėjė – pirma tvirtai atsistosim ant žemės. Viskam turi ateiti laikas. Nejaugi negalima siek tiek pagyventi ir savo malonumui? Noriu atsigriebti už ligų kamuotą vaikytę, už katorgą kremlant medicinos mokslus, kad išmanyciau chirurgijos subtilybes. Aš tiesiog neturėjau laiko grožėtis tavo pavasariais...

M.: O vaikelio tu vis dėlto nenori. Ši mintis jau gana seniai mane kamuoją. Tik vis negalėdavau to pasakyti.

V.: Ką čia įsikalei į galvą – nenorii. Žinoma, noriu, tik dar luktelėkim, kaip sakiau (*stengiasi siek tiek nuleisti garą* – *remarika*). O mokykloj vaikelių tiek turi, kad užtektų ne vienai mamytei.

M.: O kiek dar lauksi, kol savų turėsime? Anot tavės, kol nežinia kiek pagyvensim „savo malonumui“? Sakyk. Tu bijai būsimo vaiko – štai kas. Bijai, kad jis ar ji pralenks tave kaip vartotoją. Tu mane myli „filosofiškai“, pagal įgeidžius. Įtariu, kad taip „mylési“ ir mūsų vaikus.

V.: Na, gerai, gerai. Su tokiom kalbom velniai žino, kur galima nueiti. Prašau nusiraminti ir prisimint, kokie buvome, kai likimas mus suvedė. Juk tu nepasrinkai trijų tūkstančių metų senumo mumijos.

M.: Čia ir esmė, kad ne aš tave pasirinkau, o tu mane.

V.: Še tau, kad pasakei, – nei pridėt, nei atimt. Kas tu – prekė parduotuvės lentyno? Atėjau, nusiziūrėjau ir nusipirkau.

M.: Žinoma, aš ne prekė, kurią galima nusipirkti. Bet, sutik, atsitiko panašiai.

V.: Sakiau – likimas mus parinko. O peikti ji – beprasmis. Dabar, kai sulaukėm paskutinio pavasario mėnesio, gal tas mistinis likimas vėl ką nors sugalvojo.

M.: Tikrai: arba vaikai iš meilės, arba skyrybos.

V.: Taigi nuo likimo nepabėgsi. Nebent laikinai – į užsienį. Jei esi tokia kategoriska, kuriam laikui išvažiuoju. Palieku tau visą mūsų užgyventą gerą. Aš darbą gausiu. Užkalsiu pinigėlio, grišiu, tada ir galėsim pratęsti giminę. Be to, išskyrimas ne vienai porai atsakė į klausimą: myli vienas kitą ar ne?

Moteris parimsta ant palangės, giliai įkvepia žieduoto sodo oro ir atsigrežusi mašliai žiūri į jai likimo paskirtajį.

14 Vilniaus langas

Andrius JAKUČIŪNAS

Tradicinės ir šiek tiek beprotiškos iniciatyvos

Bene visą praėjusią savaitę pasiglemžė politiniai įvykiai – sostinėje vyko Rytų partnerystės viršinių susitikimas, o savaitgalį visų žvilgsnius prikaustė įvykiai Ukrainos sostinėje Kijeve, – bet ne galima sakyti, jog kultūrinis gyvenimas būtų sustojęs, tuo labiau kad Rotušės aikštėje pratisai vyko renginiai, skirti rytų kaimynų kultūrai (deja, apie juos girdėjau nekokiu atsiliepimų, nors tai nebūtina yra tiesa). Kaip ir visuomet, vilniečiai galėjo lankytis daugmaž tradicinio pobūdžio renginiuose arba rinktis, švelniai kalbant, šiek tiek beprotiškas iniciatyvas – pavyzdžiu, patirti „skaudžią Oksanos Pikul išpažintį teatro scenoje“, apie kurią skaitytojus informuoja dienraštis „Lietuvos rytas“. Bet apie tai – vėliau.

Literatūros mylėtojai, kurie neįsivaizduoja gyvenimo be dusimo įmūobodėjusioje Rašytojų klubo salėje, lapkričio 28 d. gužėjo į žinomo poeto Aido Marčėno knygos „Tuščia jo“ pristatymą, kuriame, be autoriaus, dalyvavo aktorius Juozas Budraitis, literatūrologė profesorė Viktorija Daujotytė, knygos redaktorius, literatūros kritikas Valentinas Sventickas, knygą iliustravęs dailininkas Šarūnas Leonavičius... Anot LRS leidyklos informacijos, visai nesenai pasirodžiusioje knygoje publicuojami nauji, 2009-2012 m. rašyti poeto eilėraščiai – esą knygos pristatymo vakare daugelis juos išgirdo pirmą kartą.

„Tuščia jo“ – vienuolikta A. Marčėno eilėraščių knyga, kurią baigia ciklas, pavadintas bendriausiuoju žodžiu: „lyrika“. „Lyrikos motyvų bei formų įvairovė lemia improvizacinių knygos pobūdį. Išiterpią išplėtotą ciklą, kanonišką formą. Meditacinė raiška kaitaliojasi su nuotaikinė žaismė“, – rašoma renginį reklamuojančiuose tekstuose.

Jaunuosių menininkus (ir ne tik juos) lapkričio 25-osios vakarą Šiuolaikinio meno centre subūrė „Jaunojo tapytojo prizo“ apdovanojimai. Nors šis penktą kartą vykęs konkursas pateikia ne visad malonius staigmenų ir todėl sulaukia gana įvairių vertinimų, neįmanoma užgincyti, jog tai svarbus įvykis vaizduojamojo meno padangėje.

Kaip teigiama žiniasklaidoje, konkursas šiais metais pateikė bent dvi staigmenas. Esą abi jos su-

sijusios su konkurso nugalėtoja, 24-erių metų tapytoja iš Latvijos Zane Tuča. Vienas netikėtumas – pirmą kartą laimėjo ne lietuvių tapytojas (konkurse jau trečius metus dalyvauja menininkai iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos). Antras – pirmą kartą parodos atidarymo metu paskelbus nugalėtojai beveik nesigirdėjo rezultatais nusivylusių balsų. Priešingai – mažytis paveikslas nuolat buvo apsuptas žiūrovų, kurie apžiūrėjo, aptarinėjo ir fotografavo konkursą laimėjusį kūrinį.

„Tai, ką jūs matote šiame darbe, yra atspindys. Mano sumanymas buvo parodyti, kas slypi žmogaus viduje, panaudojus tai, kas yra išorėje – kraštovaizdį ir šviesos atspindžius, kurie pakeičia peizažą, sukurdami naujus kontekstus ir prasmes“, – cituojami Z. Tučos žodžiai.

Teigiama, jog šiemet tarp žiuri narių ypač karštą ginčų dėl laureatų nebuvo, tačiau net dviejų menininkų darbai gavo vienodą skaičių komisijos narių balsus. Todėl nuspręsta skirti dvi antrašias premijas po 300 eurų. Jos atiteko lietuvių tapytojai Mykolei Ganusauskaitei ir estei Elo Mai Mikelsaar.

Vilniuje nesenai pradėta repetuoti (teatralizuotas koncertinis operos variantas bus parodytas gruodžio 10, 11 d.) XVIII a. pabaigoje portugalų kompozitoriaus Joao de Sousos Carvalho sukurta opera „Everardas II – Lietuvos karalius“, kurioje XVIII a. Lietuva vaizduojama kaip išmintingų monarchų valdomas civilizuotas kraštas su demokratinėmis tradicijomis. (Plg. Prospeko Merimee „Lokys“)

Kaip teigiama, 1782 m. sukurta opera apie Lietuvą „Everardas II – Lietuvos karalius“ buvo staigmena net išmaniausiem muzikos specialistams – jos partitūrą Madrido karališkajame archyve netycia surado ir Lietuvoje pastatyti nusprendė lietuviško krauso turintis (motina – lietuvių) ispanų dirigentas A. Soriano.

Madride gyvenantis muzikas ieškojo ispaniškos ir portugališkos muzikos savo rengiamam festivaliui ir apstulbo, kartotekoje pamatės Lietuvos vardą. Pasirodė, kad tai XVIII a. Portugalijos rūmų kompozitorius J. de Sousos Carvalho ir libretisto, italių poeto Gaetano Martinelli'o sukurta opera, kuri vienintelį kartą buvo pastatyta 1782 m. Portugalijos karaliaus Pedro III gimtadienio proga ir nuo to laiko pamiršta. Portugal-

Laimėtoja tapo Zana Tuča iš Latvijos.

jos valdovas rankraštį padovanovo Ispanijos karaliui, taip ilgainiui jis atsidūrė Madrido karališkajame archyve, kol pateko į A. Soriano akiratį.

Spektaklio režisierė A. Ptakauskė teigia, kad veikale ryškus feministinis motyvas: „Operoje nuskamba Elvyros arija apie tai, kaip sunku moterims, nes jos turi paisyti taisyklių, kurias sugalvojo vyrai tironai – taip ji ir sako. Nuo moterų niekas neprikluso, jos nieko negali padaryti, yra priverstos kentėti. Tai didžiulė neteisybė. Tais laikais šios idėjos ištisies buvo pažangios“, – kalbėjo ji. Regis, šis faktas operos statytojams padiktavo netikėtą sprendimą: XVIII a. pabaigoje vienintelį kartą parodytoje operoje „Everardas II – Lietuvos karalius“ visus vaidmenis – tiek vyry, tiek motery – atliko vyrai, o štai po 200 metų opera pakartojanti kūrybinė komanda, atvirkšciai, vyro vaidmenį patikėjo dainininkei – soprani Ilonai Pliavgo....

Tai šią operą savaip susieja su trečiadienį Jau-nimo teatro mažojoje scenoje parodyta Česlovo Stonio ir Saulės Norkutės inscenizacija „Albanijos nekaltoji“ (režisierė S. Norkutė), kurios pabaigoje skamba O. Pikul internete paplitusios mintys apie svajonę nors vienai dienaiapti vyru, turėti daug meilužių ir suprasti, ką jie jaučia. Žiūrovai mato vaizdo įrašą, kuriame šiuos žodžius skaito aktorė Giedrė Giedraitytė. Dainininkės pavardė neminima.

Įrašas interne pradėtas platinti šią vasarą, O. Pikul vestuvių dieną. Jame pusnuogė mergina, paklausta apie savo svajonę, sako, jog norėtų patirti, ką jaučia vyrai. Grįžusi iš povestuvinės kelionės, O. Pikul socialiniame tinkle paskelbė: „Jau-nystė – kvailystė. Mokomės iš savo klaidų. Visi turime juodų puslapiai, į kuriuos įtraukiame įvairius neapgalvotus savo poelgius.“

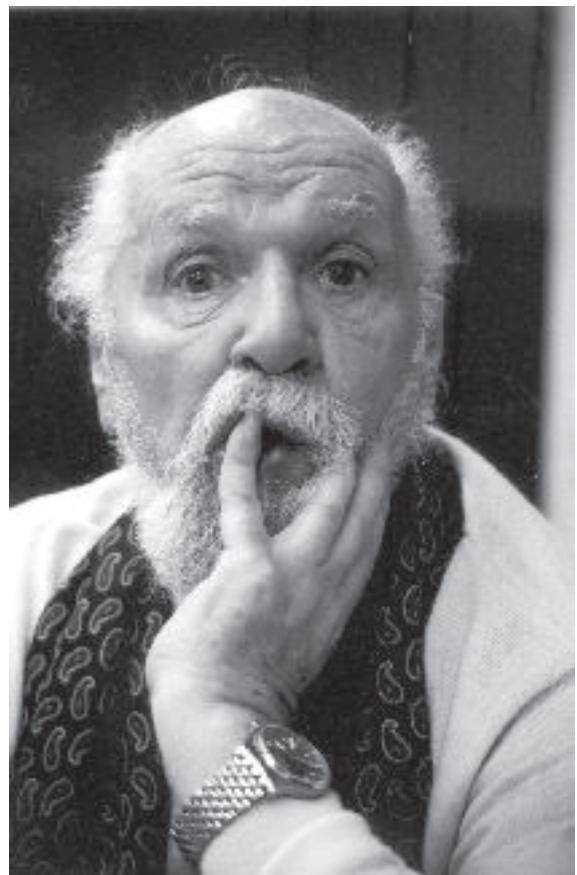
Vis dėlto spektaklyje iš tikrujų kalbama ne O. Pikul, bet apie Albanijos kalnų miestelių bendruomenėse vis dar egzistuojantį reiškinį – Albanijos nekaltasias. Mergina gali būti paskelbta skaistuole ir prisiiimiti vyro pareigas, jei to reikalauja šeimos interesai. Londone studijuojanti 28 metų S. Norkutė pasakojo, jog Lietuvos merginų ir Albanijos nekaltųjų padėtis jai atrodo panaši: nei vienos, nei kitos neturi teisių į savo kūną.

Beje, O. Pikul spektaklio premjeroje nedalyvavo.

Romualdas RAKAUSKAS

Iš spaudai rengiamo albumo

Triveidė knyga

Aktorius Vytautas Paukštė

Klaipėdiečiams privalomas jūrinis fonas, todėl su Vytautu šnekučiuodami žingsniavome arčiau laivų. Palei Danę, prie raudonplyčio daugiaaukščio, jis teatrališkai sumosavo rankomis: *Velniava! Pasirodo, išeidamas neuždariau balkono.*

Pavéluotai pagalvojau, kad reikėjo uždaryti ir tame paukštiskame aukštysteje Vytautą nufotografuoti jo kasdieniais žvilgsniais nučiupinėtame senamiesčio gražume.

16 Mozaika

Baltijos Asambléjos premijos

Nuotraukoje: du apdovanotieji Donaldas Kajokas ir Peteris Vahis.
Zenono BALTRUŠIO nuotrauka

Tamsų ir vėjuotą lapkričio 28-osios vakarą Rygoje tikrai nebuvo lengva rasti buvusį žemės ūkio mašinų fabriką, kuris šiuo metu virsta kultūros gyvenimui tinkama erdve. Čia įteiktos Baltijos Asambléjos premijos. Jomis jau nuo 1994 m. už reikšmingus darbus mokslo, meno ir literatūros srityje kasmet apdovanojami geriausieji Estijos, Latvijos ir Lietuvos atstovai. Taip saugomi santykiai, susiklostę kartu kovojant dėl nepriklausomybės ir siekiant stabilumo Baltijos regione. Asamblėja išrinko tuos menininkus ir mokslininkus, kurie padeda saugoti mažų tautų identitetą, galintį pasiklysti globalizacijos platybėje, tie, kurie dirba nesiekdamai įvertinimų ir eina pirmieji, savo talentu tiesdami kelius sekėjams.

Šiais metais Baltijos Asambléjos mokslo premiją pelnė Latvijos istorijos mokslų daktarė Renate Blumberga už finougrų kilmės tautos lyvių istorijos tyrinėjimą ir išleistus veikalus. Ši tauta gyvena Latvijos teritorijoje, yra gimininga suo-

miams ir estams. Mokslininkės veikla sulaukia daug tarptautinio dėmesio, nes ji, bendradarbiaudama su kolegomis iš Estijos ir Suomijos, nuveikė ne tik tiriamuosius darbus (apraše jų kalbą, tradicijas, kultūrą ir socialinį gyvenimą), bet atliko ir visų tyrimų suvestinę, kuri apima ilgą laikotarpį nuo XVII a. iki šių dienų.

Baltijos Asambléjos meno premiją pelnė estų kompozitorius, koncertų producseris ir festivalių organizatorius Peteris Vahis (Peeter Vahi) už oratoriją „Marija Magdalena“. Tai ne tik grojantis, bet ir fotografuojantis, daug keliaujantis ir rašantis menininkas. Gal todėl jo kūryba siejasi ir su Europos, ir su Rytų tradicijomis. Minėtoji oratorija – šiuolaikinis kūriny, parašytas remiantis senaisiais raštais koptų kalba. Tai šešiasdešimt penkios minutės mistikos, melancholijos ir romantizmo permelktos muzikos.

Už poezijos rinkinį „Kurčiam asiliukui“ ir romaną „Ežeras ir kiti jų lydintys asmenys“ literatūros premija skirta Donaldui Kajokui. Jo kūryba iš-

skirta už realybės, vaizduotės ir mitų dermę. Komisija įvertino jo indėlį į lietuvių literatūrą, autentišką poetinę kalbą, kūrybišką Vakarų, Rytų bei lietuviškų tradicijų sintezę.

Baltijos Asambléjos premijų teikimo ceremonijoje įteikiti medaliai. Už nuopelnus Baltijos valstybių nepriklausomybės atgavimo veikloje medalis skirtas ir Lietuvos Sajūdžio veikėjai, vienai Baltijos kelio organizatorui Angonai Rupšytei. O už nuopelnus kultūros srityje – kompozitorei Audronei Žigaitytei-Nekrošienei bei tapytojui Šarūnui Saukai.

Šiais metais paminėti ir pažangiausi, inovatyviausi darbai naujuų technologijų srityje.

Renginio koncepcija buvo paprasta ir itin pagarbini: apdovanojimai nusipelniusiesiems, o tuo metu koncertas jiems bei susirinkusiems svečiams. Jokių kalbų ir pagyrų gausiai dalyvavusiems politikams.

„Nemuno“ informacija

Su „Nemunu“ prie Nemuno

Mieli mūsų skaitytojai ir talkininkai,

pavasarį jau bus dešimt metų, kai „Nemunas“ virtęs savaitraščiu! Bet nepriklausomybės metais plūstelėjusioje spaudos jūroje vis dar esame atrandami iš naujo. Dėkodami visiems ištikimiems skaitytojams, bibliotekininkams, mokytojams, autoriams ir visiems talkininkams, primename, kad ir 2014-aisiais viliamės būti kartu ir sutikti šią sukaktį pagausėjusiame bičiulių būryje. Todėl prašome nepamiršti užsiprenumeruoti, paraginti draugus ir bičiulius, o gal ir padovanoti kam nors iš jų savaitraščio prenumeratą.

Labai kviečiame ir kauniečius menininkus – kas, jei ne jūs, mielieji, labiausiai galite suprasti ir palaikyti savo miesto kultūrinę spaudą? Visuomet laukiami ir jūsų kritiško žvilgsnio, draugiškų pastabų, patarimų, bendradarbiavimo.

Dėkojame partneriams – Kauno menininkų namams, internetiniams portalams „Kamanė“, „Bernardinai.lt“, skleidžiantiems mūsų informaciją, bei meno kolektyvams, ištaigoms, ne tik prenumeruojantiems „Nemuną“, bet ir nepamiršantiems reklamuoti mūsų kaip informacinių rėmėjų.

Visuomet esate laukiami redakcijoje – čia prie puodelio kavos pasikalbėsite mūsų svetainėje, galėsite vietoje užsiprenumeruoti savaitraštį, pavartyti naujausias mūsų išleistas knygas, panaršyti po „retro“ knygų lentyną.

„Nemunas“

Fotografija, dar nevirtusi rutina

Atkelta iš 3 p.

– Ar buvo tokų netikėtų kontaktų, virtusių gražiomis istorijomis?

– Visi žmonės, su kuriais susipažinau ir bendrauju iki šiol, yra ju verti. Šiandien ištisies būdingas pavyzdys ir, matyt, įsimintiniausia pažintis per šiuos trejetą metų buvo su aktoriumi Arūnu Sakalauskui. Kartą *Facebook*'e pakomentavau vieną jo fotografiją, gavau kvietimą prisidėti prie jo „draugų“, pradėjome šiek tiek bendrauti. Žinodama faktą, kad dažnai yra kuriamos netikros žinomų žmonių anketos, nebuvau tikra, ar tai jis. Kartą pasiteiravau, ar būtų galima nufotografuoti scenos užkulisius, ir sulaukiau pasiūlymo važiuoti į Klaipėdą, kur vyko „Idio teatro“ spektaklio „Menas“ premjera. Su kolege iš dienraščio „Lietuvos rytas“ nusprendėme priimti kvietimą ir parengti interviu, papildyta šio spektaklio nuotraukomis. Sutartu laiku stovėdamos sutartoje vietoje su kolege juokavome, kad tai buvo netikra anketa, mus apgavo ir kažkas dabar labai saldžiai iš to juokiasi, tačiau Arūnas pasirodė. Praleidome labai jaukų vakarą su juo, aktoriais Giedriumi Savicku, Dariumi Meškauskui bei spektaklio režisieriumi Dainiumi Kazlauskui. Dabar tokie įspūdziai keilia šypseną, nes dirbdama spaudoje nuolat susiduriu su žmonėmis, kuriuos vaikystėje mačiau tik per televizorių. Šiandien susitikę su Arūnu gatvėje nepraeinam vienas pro kitą tarsi nepažistami.

– Ne kartą yra tekė matyti tave išskiriančią foto-

grafų būryje, nes esi bene vienintelė mergina, apsupta vyru. Kiek teisybės, kad fotožurnalistika yra „ne-moteriškas“ užsiémimas? Ar pastebi išankstinių požiūrių, tarsi ko nors nepajėgtum? Kodėl?

– Fotografų spaudoje iš tiesų nėra labai daug, bet tos, kurios šioje srityje dirba, yra ne ką „minkštėnės“ profesionaliés nei vyrai. Lysis fotografijoje tikrai neturi jokios įtakos, nebent tais atvejais, kai reikia išlaikyti „šaltus nervus“, moterys dažniau linkusios panikuoti, sutriki, gal todėl, kad turi mažiau patirties. Tačiau tai dar nereiškia, kad šis darbas – tik vyrams. Be abeo, dirbdant spaudoje grafikas ganétinai įtemptas, dažnai sunku planuoti ar tokį ritmą suderinti su asmeniniu gyvenimu – šis darbas ne kiekvienam. Kažkas vis tiek „nukenčia“, bet nesakau, kad suderinti neįmanoma.

Kita vertus, „kruvinų“ īvykių ir ekstremalių situacijų Lietuvoje ne tiek jau daug: pramoginį renginį gali nufotografuoti bet kas, o va bent jau išsiplūvinti kelnes dėl kadro išdris ne kiekvienas, nepriklausomai nuo lyties.

Manau, ši nuomonė vyraus dar ilgai. Tartum moteris tampa „lygi“, kai tai įrodo savo darbais. Su tokiu požiūriu esu susidūrusi ne tik fotografijoje, darbe, bet ir šiaip gyvenime, tačiau iš patirties galiu pasakyti, jog geriausia motyvacija, kai tau į akis sakoma: „Ne, tu nesugebėsi.“ Visgi moterys gali daugiau, nei stovėti prie puodų, nors teko girdeti, kad ir ten jos nieko nesugeba.

– Kita vertus, tavo veržumas laužo stereotipus –

„Kario kasdienybė“.

dirbi fotografe Krašto apsaugos ministerijoje (KAM) ir šiuo metu fotografuoj Lietuvos kariškių gyvenimą. Kuo tau ypatinga ši sritis? Ją rinkaisi pati, o gal tai netiketas pasiūlymas, atsiradęs po to, kai užfiksavai kadrą „Kario kasdienybė“?

– Pripažistu: anksčiau su kariuomenė neturėjau nieko bendra ir cia atsidūriau visiškai atsitiktinai – esu pakaitinė darbuotoja. Labai vertinu man suteiktą galimybę, nes tai dar viena patirtis ir išbandymas: valstybinė ištaiga, daug oficialumo, daugiau atsakomybės, begioti paskui kariškius anksčiau niekada neteko. Gal ne viskas taip, kaip įsivaizduoja kiti. Lietuvos kariuomenė plati tema fotografui, paskata savaip parodyti visuomenei, kad turime ne tik garbės kuopą, kurią išvystame per valstybines šventes. Jaučiu, kad dar turiu ką nuveikti, ir viliuosi čia dar šiek tiek pasilikti.

– Akivaizdu, kad fotografija tau reiškia labai daug: ji sykiu darbas, pomégis ir saviraiškos būdas. Koks tavasis santykis tarp darbo ir kurybos?

– Ką gi... tenka pripažint, kad perėjusi į KAM fotografuoj kiek mažiau, o ir „chaltūrinti“ nelabai megstu. Laiko kūrybai liko nedaug, nors kiekvieną fotografavimą galima laikyti kūryba. Tarp fotografijos ir mygtuko paspaudimo man yra didelis skirtumas. Pastangos dėl kadro, tinkamo raskurso paieška, stebėjimas, giliinimas iš situaciją, suvokimas – tai nėra tik mygtuko spustelėjimas. Vienas pažįstamas juokauja, kad, praėjus dirbtį KAM, ēmiau fotografioti. Gal tai natūralu, nes daug kas nepatirta, įdomu, višaplūk matai naujai. Kas kartą fotografuodama stengiuosi atiduoti nuotraukas, tinkamas platinti, pranešimams spaudai, tačiau visada fiksuoju tai, ką labiau pastebiu, išskiriui. Mégstu portretus, detales, kuriu fotografiją negalvodama, ar jis bus naudojama spaudai, ar ne. Kitaip sa-kant, lavinu aki ir pildau savo archyvą.

– Kokia spaudos fotografija tau daro įspūdį?

– Žinoma, reportažinė. Man patinka gyva, natūrali fotografija, nemégstu režisūros, plastikinių veidų, suvaidintų emocijų, tačiau kiekviena fotografijos kryptis yra sudėtinga, savaip įspūdinga ir tikrai ne „tik mygtuko paspaudimas“, kaip įprasta matyti.

– Spaudos fotografiją galima rasti apibūdintą taip: „Jausmas, išmanymas, sėkmė, o kartais ir situacijos netikėtumas.“ Ką prie šių žodžių pridėtu Ieva Budzeikaitė?

– Manau, gerą kadrą ir lemia būtent šie keturi išvardyti aspektai. Fotografas visada turi nujauti situaciją, jos eiga, išmanysti darbo specifiką, o aplinkybių netikėtumas, sakyčiau, yra sėkmė – būti vietoje ir laiku. Paradoksalu, bet man dažniausiai nutinka priesingai: būnu ne vietoje ir ne laiku, tačiau fotografijos vis tiek pavyksta.

– Gal tai ir reiškia, kad tave lydi sėkmė?

– Greičiausiai. Tikiuosi, ateityje ją papildys ir didesnis išmanymas.

Kalbėjosi Neringa BUTNORIŪTĖ

„Patrulio kurso pratybos“.

UE JAVOS IŠTEKĀCIOS
BENDRAVIMOS PROGRAMM

LMKA informacinė sistema – menininkams ir plačiajai visuomenei

Netrukus pradės veikti speciali Lietuvos meno kūrėjų asociacijos (toliau – LMKA) informacinė sistema. Joje bus pristatomomi įvairių meno sričių kūrėjai ir jų darbai, kūrybai ir renginiams tinkančios erdvės, skelbiamas artėjančių renginių kalendorius ir kita menininkams bei visiems besidomintiesiems menu aktuali informacija. Naujoji sistema bus įdiegtas dabartiniam LMKA tinklalapyje www.lmka.lt.

„Naujają informacinę sistemą sudarys dvi da-

lys. Viena jų skirta menininkams, asociacijos nariams ar norintiesiems jais tapti, kita – plačiajai visuomenei. Kiekvienai grupei bus pateikta jos poreikius atitinkanti informacija“, – pasakojo LMKA prezidentas Kornelijus Platelis.

Anot jo, nors kiekviena kūrybinė sajunga turi savo tinklalapi, menininkai bendrauja ir apie savę informuoja socialiniuose tinkluose, tačiau nėra bendros, įvairias meno sritis jungiančios ir aiškią struktūrą turinčios sistemos. Naujoji sistema

padės lengviau, greičiau ir patogiau gauti duomenų apie bet kurią meno sritį ir jos kūrėjus vienoje vietoje.

„Internete nesunku rasti informacijos apie pramoginės kultūros atstovus ir jų renginius, bet apie menininkus, kurie nepriskiriami populiariai kultūrai, medžiagos nedaug. Jei apie tave niekas nežino, gali prarasti itin daug galimybių priklausti savo meną visuomenei“, – sakė LMKA prezidentas.

Naujojoje informacinėje sistemoje bus skelbiama informacija ir apie įvairias erdves: meno rezidencijas, parodų galerijas, koncertų sales, bibliotekas, muziejus ir kitas, kuriose menininkai gali atsidėti kūrybai, organizuoti renginius ar teikti kitas paslaugas.

K. Platelis teigė, kad naujoji informacinė sistema bus tarsi susitikimų ir pasiūlymų vieta. Menininkai ras jų poreikius atitinkančių kultūrinių erdvii, o renginių organizatoriai, kiti suinteresuoti asmenys – kūrėjų savo sumanyams Lietuvoje ir užsienyje išgyvendinti. Atradę vieni kitus ir užmezgę dialogą, ateityje jie galės sėkmingai bendradarbiauti, kartu imtis bendrų projektų.

LMKA informacinė sistema jau baigama kurti. Tikimasi, kad visi norintieji ją išbandys dar iki Kalėdų. Naujają sistemą įdiegus asociacijos tin-

Akvilė MAKARAVIČIŪTĖ

Antraplanis, bet ne antrarūšis

Lapkričio 22 d. Vytauto Didžiojo universitete vyko tarpdalykinė mokslinė konferencija „Antrojo miesto fenomenas: teorija, istorija, pasakojimai“, kurioje daugiausia dėmesys skirta laikinajai sostinei. Skaityta kelionė pranešimui, kuriuoje Kaunas paminėtas ne tik literatūriniam kontekste, bet ir žvelgiant iš istorijos bei kultūros perspektyvos. Ką įdomaus pavyko išgirsti apie mūsų miestą, taip gražiai kadaise vadintą „Mažuoju Parožiumi“?

Kur Paryžius, ten ir mielė, tad Justina Petruolio nytė savo pranešime aptarė Kauno kaip mielės miesto įvaizdį literatūriuose ir neliteratūriuose naratyvuose. Kalbant apie mielę ir Kauną, atminty iškyla bene kiekvienam žinomas dainos „Žemyn upė“ žodžiai: „Mes prie Nemuno užaugę / Mylim savo miestą Kauną / Jeigu niekas neužpyks, / Kaunas – Lietuvos širdis.“ Ne tik daina, anot pranešėjos, inspiravo kalbėti šia tema. Dar vienas svarus aspektas – geografinė padėtis, nes Kaunas yra Lietuvos centre – širdyje. J. Petrulionytė pastebi, kad Kaunas kaip mielės miestas šiandien akcentuotas reklaminiuose naratyvuose. Vienas jų – reklaminių standas su užrašu: „Kaunas tai mano miestas – nesvarbu, kur būciau.“ Taip pat galima paminėti spalį Kauno kino studijos pristatyta miestą reprezentuojantį vaizdo klipą „Kaunas dalinas jausmais“. Septyniu minučių trukmės klipe miestas pristatomas pasitelkiant jaunu ir gražiu kauniečių mielės istorijas. Filmuko esmė – kviečti svečius aplankyti ir pažinti geresnį, gražesnį – mylintį – Kauną. Kalbėdama apie literatūrinius tekstus, kuriuose reprezentuojamas mūsų miestas, pranešėja pasirinko Alfonso Bieliausko „Kauno romaną“ (1973). Jame vaizduojama nelengva XX a. žmogaus mielė, jsi-

plieskusi Kaune, bet negalima dėl skirtinį socialinių klasių. Svarbu, kad Kaunas čia personifikotas: „Alsuoją miestas, mojantys stulpai, besiypsančios vitrinos.“ J. Kuncino „Tūla“ (1993) – paralleliai nelaimingos meilės istorija sovietmečiu. Šių romanų protagonistai stokoja ryžto siekti savo meilės, tad tekstuose pasikartoja nelaimingo jausmo chronotopas. Lyginant Kauno kaip meilės miesto įvaizdį literatūriuose ir neliteratūriuose naratyvuose atskleista, jog pastaruosiuose šis įvaizdis yra idilinis, atspindi laimingą meilę ir nudailintą kraštovaizdį. Literatūriuose naratyvuose atskleidė sovietmečio nelaimingos meilės chronotopas, čia svarbi mielė žmogui ir Lietuvai, kuri skleidžiasi ir vysta miesto akivaizdoje. Literatūroje tai miestas, kuriame baigiasi mielė, o šiuolaikiuose neliteratūriuose naratyvuose nuo šios tendencijos nutolstama akcentuojant, kad Kaunas mus myli ir mes jį turime mylēti.

Koki ši miestą mato ir poezijoje įprasminta poetas G. Patackas, užsimojo atskleisti doc. Asta Gustaitienė pranešime „Žvilgsnis iš Kauno: miestas Gintaro Patacko poeziijoje“. Kauniečio kūryboje miestas yra aksioma. Anot A. Gustaitienės, G. Patacko tekstuose be galio daug laikinosios sostinės vaizdinių: Laisvės alėja, kavinės ir kiti objektai. Naujasiuose eileraščiuose piešiamas Kauno žemėlapis, koncentruojamas į atskirus rajonus: Šančius, Aleksotą, Senamiestį ir t. t. Subjektas, susitapatinęs su miestu, yra eilinis pilietis, jo misija – puoselėti savo miestą – pastebėta visoje poeto kūryboje. Pranešėja išryškino Kauno – išėjusiųjų miesto – įvaizdį, ryškų eileraštyje „Išėjęs miestas“. Cia išnyksta distancija tarp kūrėjo dvasinės patirties ir kūrinio, bet atsiranda emigracijos aspektas, kur iškyla banali Vilniaus kasdienybė. G. Patackas poeziijoje žvelgia į Kauną. Tad jis neabejotinai yra miesto poetas, – sako pranešėja.

Kokį Kauną mums atveria kiti tekstai, pavyzdžiui, posakiai? Giedré Barkauskaitė miesto įvaizdžio ieškojo šiuolaikiniuose posakiuose, gyvujančiuose publicistikoje, televizijos, radio laidoje bei internetiniuose komentaruose (2011–2013 m.). Auditorija su šypsena klausėsi jos pranešimo, nes šiuo atveju stereotipai apie Kauną labai svarbūs. Apžvelgti įvairūs tekstai: nuo originalių pamastymų iki įvairių kūrinių variacijų. Suinkta apie 150 posakiu, iš jų net 100 apie Kauną. Populiariausias – „Kaunas – Lietuvos širdis.“ Tačiau ši dainos eilutė ne visada traktuota kaip teigiamai: „Jei ne žodžiai „Kaunas – Lietuvos širdis“, tai būtų visai gera daina.“ Pasitaikė posakiai, kurių teigiamą ir neigiamą reikšmę atspindi prierašai: „Kaunas yra Kaunas... dievinu ši nuostabų miestą“; „Kaunas yra Kaunas... nekenčiu šio kaimo.“ Akcentuoti negatyvūs posakiai: „Kaunas – degalinė tarp Vilniaus ir Klaipėdos“; „Kaunas – daktarų / gežų / forsu / miestas.“ Pasitelkti net rimavimai: „Adidas – Kauno invalidas.“ Taip pat rasta keletas universalios struktūros posakiai, kurių reikšmė priklauso nuo pateikėjo pozicijos: „Griausim Kauną – statysim miestą“ arba „Griausim Vilnių – statysim miestą.“ Bene įdomiausiai posakiai – perminti iš socialinių reklamų, tačiau pridedant subjektyvių nuomonę: „Ir Kaune gyventi galima. Bet ar reikia?“ Šalia negatyvių posakiai, kurie dominavo, buvo atskleidžiančių ir miesto unikalumą: „Kaunas – krepšinio sostinė“; „Kaunas – laikinoji sostinė.“ Visgi stereotipinis vertinimas šiandien gausus: „Girdėjau, kad Kaune vakarais vaikščioti nesaugu.“ Pranešimas baigtas posaku: „Geriausias dalykas Kaune – bilietas į Vilnių.“ Niekas nedrišo ginčytis, bet beveik visi paslaptingai šypojo.

Šiaip ar taip, bet Kalėdų eglutė Kaune kelerius metus iš eilės yra pati gražiausia! Klausydami intriguojančio Gintarės Dusevičiūtės pranešimo „Virtualios kovos aspektai gražiausios Lietuvos miesto Kalėdų eglės rinkimuose arba tegu miestų gyventojai pasipjauna“, kai kurie iš klausytųjų kmeno. Pranešėjos tyrimo metu išsiaiskinta, kokie Vilniaus ir Kauno gyventojų santykiai atskleidžia virtualioje erdvėje, balsuojant ir renkant gražiausią 2011–2012 m. Lietuvos Kalėdų eglę. Vieinas internetinių portalų kasmet rengia tokius rinkimus, per kuriuos balsuojama 10–20 tūkst. žmonių. Daugiausia kritiško dėmesio sulaukė 2011 m. Kauno eglė. Iterptos kovos, replikos ir pasisakymai pavirsta stereotipais apie miestus, tad galima sakyti, jog tai – virtualios miestų kovos. Išryškėjo tendencija, kad vieningumas – ryškiausias kauniečio

klalapyje www.lmka.lt, šis jau bus kitos struktūros, turės naujų funkcijų, tačiau išliks ir dabar jaame esanti informacija. Pasirinkės dominancią meno sričių, sistemos vartotojas matys visą su ja susijusią informaciją: priklausančias organizacijas, meno rezidencijas, galės skaityti naujienas, susipažinti su būsimais renginiais ir kitomis aktualijomis.

Ateityje LMKA informacinė sistema dar labiau plėsis. Iš ją bus įkeliami įvairių sričių menininkų gyvenimo aprašymai, patraukliai pristatomi muzikos, vaizdo, tapybos, literatūros ir kitių kūriniai.

Pasak K. Platelio, kol kas svarstoma, kaip bus pateikiama informacija apie menininkus: ar ją skelbs patys kūrėjai, ar ši procesą koordinuos kūrybinės sąjungos. Ko gero, bus naudojami abu informacijos pateikimo būdai.

LMKA informacinė sistema kuriama įgyvendinant metų trukmės paprojektį „Meno kūrėjų organizacijų informacinė sistema visuomenei“. Pagal jį taip pat parengta LMKA infrastruktūros ir žmogiškųjų išteklių plėtros galimybų studija, kuri panaudota kuriant informacinię sistemą, įgyvendinta kita veikla. Paprojekti planuojama baigti 2014-ųjų sausį, jis finansuojamas Lietuvos ir Šveicarijos bendradarbiavimo programos lėšomis.

bruožas: „Kaunietis eis už kaunieti.“ Prisimenant eglutę iš plastikinių butelių, minėtinį komentatoriai, kurie akcentavo tradicijas: „Originalu, bet tradicijų nužudymas; Vilniaus eglė tokia paprasta, tradicinė. Bet man tai ir patinka.“ 2011 m. Kauno eglutei panaudoti plastikiniai buteliai, norint atkreipti dėmesį į besaikį vartojimą ir skatinti rūšiuoti atliekas. Kaip rodo komentariai, ši graži idėja buvo sutikta ne tik teigiamai („Atėjo metas baigti eglių laidotuves, kurios atsiduria šiukšlyne ar yra deginamos. Atvirai – žaviuos idėja“), bet ir neigiamai, nepalaikant šios minties („Esu kaunietis, bet dabar niekam nesakysiu, nes jau sarmata“). Dar dažniau į Kauno eglę žvelgta su išankstine nuostata: „Koks miestas, tokia ir eglė – iš šiukslių“; „Iš raudonų treningų ir kedų darykit kitais metais.“ Gaila, atrasta daug įzeidžių komentarų: „tuščiaviduris miestas“, „runkeliai“, „bomžai“, „Kaunas – bambalių sostinė.“ Žinomas, buvo komentarų, kuriuose vienas miestas žeminamas kito atžvilgiu: „Antrinės žaliaiavos, nes panaudota tai, kas lieka nuo Vilniaus.“ Iš tiesų po šio pranešimo teko susimąstyti, kad išankstinė nuostata žmogų kartais veda netinkama linkme ir slopinia blaivų mąstymą. Kultūringumo atspindžių komentaruose – mažai, kaip ir objektyvaus eglucių vertinimo.

Konferencijoje šypsena tarpais keitė rimtis ir susikaupimas. Tokios klausytojo laikysebos reikaloavo Roko Sinkevičiaus pranešimas „Kauno senosios kapinės: nuo panteono iki atminties dykvertės“. Pranešėjas išryškino labai aktualias problemas, susijusias su šia Kauno erdve, jos istorija ir įprasminimu. Senosiose kapinėse palaidota apie 150 tūkst. įvairių tautybių žmonių, tad ši vieta jungė įvairias tautines ir religines bendruomenes. Be to, čia ilsisi daug žymių Kauno žmonių (generolių, ministru), trečdalis nepriklausomybės kovose žuvusių savanorių. 1947–1957 m. per Vėlines šios kapinės būdavo pagrindinė protestų prieš okupacinę santvarką vieta. Istorinėje atmintyje jos svarbios, tačiau šiandien čia jas primena tik keletas kryželių ir vos vienas antkapinis paminklas. Šios vietas paskirtis pakitusi – Ramybės parke neretai galima pamatyti šunis vedžiojančius žmones. Išvada nedžiugina: panašu, jog pantheonas virto dykvieta.

Visai vakarėjant pristatytas bendras VDU „Literatūros ir spaudos“ magistrancių projektas, vadovaujamas dr. Vijolės Višomirskytės, vainikavo visą konferenciją ir klausytojo sąmonėje „pasėjo“ sekla (kuri, tikime, išsaugs i žalią daigelį), jog Kaunas, kaip antrasis miestas, yra antraplanis, bet ne antraruosis. Daugeliui šio supratimo tiesiog trūksta.

„Palikimas“.

Remigijus VENCKUS

Interpretacijos gimimas ir kūrinio mirtis...

Meda Norbutaitė – Šiauliuose gimusi tapytoja (1969 m.), gavusi *Swiss Baltic Net Graduate Award* premiją, Lietuvos dailininkų sąjungos narė, parodoje dalyvauja nuo 1998 m. Medos tapyba įdomi tuo, kad regimoji natūra dažniausiai virsta efemeriskais ženklais tik su vos įžiūrimomis tikrovės užuominomis. Už jų slypi tam tikras tekstas, kurį šiame straipsnyje pabandysiu įminti.

Kūrybinę tapytojos poziciją drėsčiau vadinti TARP. Medos stilis – tai pasirinkimas TARP visų galimų pasirinkimų. Kūryboje vyrauja į įmantrios klasikos kladus apeliuojantis realizmo likučių žaismas ir abstrahuotos tikrovės poetiškumas-metaforiskumas. Tačiau Medos kuriama abstrahuota tikrovė nėra nenuspejama, slėpinraigai klampi ar bauji. Priešingai, jি atpažištama, įvardijama, susiejama su dabartimi, su tuo, kas žymi nuotaiką ir tarsi nežinomas, bet nuspėjamas plyti čia ir dabar („Rudens adagio“, 2012 m.; „Puota“, 2009 m.; „Buities vėrynas“, 2009 m.).

Taigi nežinomasis gali būti siejamas su dabartimi, kuri kažkur kažkada jau buvo patirta. Visa, kas regima drobės paviršiuje, irgi yra dabartis. Nors ji ir priklauso paveikslėlio erdveli, nors signifikuoja praeities laiką, visada, susidurdama su žiūrovu, yra išgyvenama kaip vyksmas, besirutuliojantis dabartuje priešais žiūrovo akis. Taigi per kūrinį susitinkame su negryna dabarties duotybe, t. y. su tuo, kas jau pasakyta, pamatyta, pajausta, užuosta, ragauta, rašyta, pavaizduota ir nutapta. Drobės paviršiuje išskylanti tikrovė jau iki žiūréjimo akto yra prisodrinta margaspalvių, koliažiškų asmeninių menininkės patirčių („Autoportretas. Skulptorių rankose“, 2011 m.; „Avies kailuje“, 2010 m.).

Išties bet kokia tapyba pirmiausia ir yra susitinkamas su jau išgyventomis, žiūrovui svetimomis, tačiau autoriu savomis patirtimis. Tapyba ne tik sustabdo laiką. Ji sulaiko ir patirties išgyvenimą.

„Raudona istorijos juosta“.

Interpretacijos gimimas ir kūrinio mirtis...

Atkelta iš 19 p.

Štai Medos kūrinyje „Sustojęs laikas“ (2010 m.) akcentuojama formų žaismė, kuri primena sustingu siame upės vandenye įklampintą nejudančią valtį. Tačiau tai tik forma, kuri primena... Už jos nieko nėra ir negali būti! Nebent tik vieno ar kito žiūrovo įsi vaizdavimas ir šių pastangų ryšys su menininko vaizduotės ir kūrybinio darbo rezultatu. Maža to, drįstu teigti, kad tapytoja viską sustabdo tarytum tékmėje (arba tame pačiame TARP) ir būtent taip stabtelėjus vyksta žiūrovo susitikimas su kažkuo artimu, bet neidentiškai įsigyventu. Tapyboje per akimirksnį viskas aistringai gimsta, stingsta ir mirsta. Viskas įsigyvenama prieštaringai tarsi rudeninius laukus apsedūsiame ankstyvame ryto rūke, kuris tuo pačiu metu sklaidosi ir tirštėja („Rudens adagio“, 2012 m.; „Vonija“, 2007 m.; „Aistrų vonija“, 2009 m.).

Svarbiausias Medos tapyboje – potėpis. Čia jis ir dengia (maskuoja), o kartu ir išlaivina tai, kas pa slėpta nuo žiūrovo akių. Kaip ir dauguma meno kūrėjų, Meda tarsi siekia mus klaidinti: pirmia – suteikti žiūréjimo galimybę, antra – leisti pamatyti tai, ką norime išvysti, trečia – paneigti matomajį. Šis kūrinio suvokimo paradoksalumas pirmiausia kyla žvelgiant į naturomortus. Pavyzdžiu, kūrinyje „Palikimas“ (2012 m.) pirmiausia pastebimos formos, artimos kas dienybės daiktams. Visos jos tirpsta ir skėsta dailininkės išplėtotoje stilistikoje.

Cia regimybės, apimtį turinčios struktūros suburiamos į vieną vi sumą, kurioje kartu veikia ir daikto gimbis, ir mirtis. Natiu romortus drįstu vadinti mirties šaukliais. Potėpių žaismas, koloritas, nykstantys ir iškylantys daikto kontūrai traktuotini kaip tuo pat metu veikiantis buvimas ir nebuvimas. Pastarasis dar labiau pasitraukia, kai žiūrovui leidžiama intuityviai pajusti tapybos kaip kalbinio modelio ryšį su klasikiniu tapybiniu byloji mu. Iš sodrios tamsos iškylantys daiktais Medos tapyboje netampa akivaizdžiai atpažystamais ir stabilū svorį bei formą įgavusiais „tvariniais“. Stalo įrankis, arbatinis, lėkštutė – visi jie virsta siurrealistiniu miražu, kuris sugesti juoja klausimus apie tikrovę. Ar iš tikrujų viskas yra realu? Ar tikra yra tai, ką regime, liečiame ir užuodžiame? O gal tai tik visu-

tinai priimtina tikrovės interpretacija? Nors klausimas platus ir atviras, į jį galima atsakyti kitu klausimu: argi menininkai nesiekia naujos, nenusistovėjusios tikrumo interpretacijos? Manau, kūryba – tai tikrovės interpretacija, išvirkščia realios dabarties patirtis, kurioje regimos siūlės, sukabinimai, iširimai ir sudymai. Menininkai visada stengiasi išardytis ir vėl surinkti tikrovę. Tai savotiškas pasipriešinimas nusistovėjusiai tiesai ir tvarkai. Po meninio surinkimo siūlių slėpti ne tik nereikia, bet ir nebūtina. Tačiau drīstu teigti, kad nėra nieko labiau abejotino už tikrovę nei menininko kūryba, mat kiekvienas kūrybinis gestas yra paneigiamas nauju kūrybos gestu ir nebūtinai to paties autorius („Paskutinė vakarienė. Gyvybės duona“, 2009 m.).

Regimasis kūrinio sluoksnis nėra būtent tai, ką turi matyti žiūrovas. Jis – savotiškas apgaulės, netiesos sakymo triumfas. Štai kūrinyje „Pilna istorijos“ (2010 m.) menininkė vizualiai neišreikšia jokių istorijos, o kviečia patį žiūrovą ją susikurti. Šiuo atveju tai reiškia sumeluoči apie tai, ką matai drobėje. Kūrinyje „Pilna istorijos“ lyg miražas šmesteli įmantrių formų sofa. Tačiau kūrinys nėra apie sofą. Jis kalba apie tai, ką galima vadinti į praeitį nugrimzdusia patirtimi. Ši forma – atmintį žadinantis ženklas. Vaizdas kviečia prisiminti ir „susirinkti“, kas jau buvo. Tai, kas „surinkta“ ir prisiminta, koncentruoti savo išskirtoje tarpinėje būsenoje – tarp savęs ir kūrinio. Ne-

abejotinai galima teigti, kad apgaulė demaskuojama tik tuomet, kai suvokiamas, jog tarp vaizdo paveiksle ir žiūrovo formuojamos patirties ir atminties tarpas. Šiame tarpe kūrinys pripildomas įtampos; tokiu būdu jis tampa savotišku žiūrovo patirties, išgyvenimų, jausmų, nusivylimų, kančios ir atgaivos veidrodžiu. Audringas paveikslės sėlsmas, žadinantis vaizduotę, yra ne bet kas, o tarpas tarp kūrinio ir žiūrovo arba tarp savęs projektavimo į drobę ir tarp grižtamųjų projekcijos spinduliu („Laiko istorija“, 2012 m.; „Laukimas“, 2010 m.; „Raudona istorijos juosta“, 2010 m.).

Nors paveiksluose kuriamos vaizdinės nuorodos į daiktus, drīstu teigti, kad griežtai neapibrėžta regimybė bei ne į daiktą nurodantis pavadinimas visgi stiprina savęs (žiūrovo) grižtamąjį spinduliaciją ir leidžia teigti, kad už paveikslės nieko nėra. Menininkas yra pasakotojas ir išminčius. Jis kuria meną, tarsi mintų mišlę. Tik vėliau adekvatus žiūrovo santykis su kūriniu leidžia ją atspėti ir taip užbaigti kūrinį. Šią mintį sugestijoja kažkada radikalus, o dabar tiesiog normalus Umberto Eco požiūris į kūrinį kaip į interpretacijai atvirą sistemą. Mąstytojas teigia, kad atviras kūrinys yra būtent tas, kurio interpretacijos kryptis ir suvokimas nepriklauso nuo autorius intencijų. Atviras kūrinys turi begalę interpretavimo galimybių, kaip ir begalę galimybių žiūrovui atrasti save patį interpretacijos tekste. Tai tik patvirtina, kad žiūrovas užbaigia meno kūrinį, plėtoda mas tam tikrą interpretaciją kaip daugkartinį intertekstą.

Neapsirikime – interpretacijų negali būti labai daug. Algirdas Julius Greimas mano, kad jų skaičius visada ribotas. Taigi interpretacijos plėtojamos, o vėliau tik kartojamos. Manau, menininkas, užmindamas misle, pats kartoja savo patirtį, o žiūrovas išsijungia į ši ritmą ir, įgavęs pagreiti, ji tėsiai bei užbaigia. Medos kūryboje atpažystama forma bei pavadinimas gali būti suvokti tik kaip kodai, leidžiantys išitraukti į interpretacijos kartojimo ritmą. Taigi už kūrinio ne tik nieko nėra: nesunku suabejoti ir pačiu jo buvimu. Reziumuojant galima teigti, kad tokia kūrinio samprata gana postmodernistinė; t. y. postmoderņu ant šiuolaikinio meno altorius paaukoti kūrinį ir vėliau savo maldą kaip komunikacinių tiltų su aplinka tiesi per interpretacijos galimybių aibę.

M. Norbutaitės tapybos darbus iki gruodžio 26 d. galima pamatyti bendradarbiavimo tinklo „Creanature“ pristatomoje parodoje, vykstančioje „Žalgirio“ arenaje Kaune.

„Buities vėrinys“.

„Laukimas“.

Namų kino kolekcija

Gediminas JANKAUSKAS

„Dvi dienos Niujorke“

„Dvi dienos Niujorke“ („2 Days in New York“) Komiška drama. Vokietija, Prancūzija, Belgija, 2011 m. Rež. Julie Delpy. Vaidina: Julie Delpy, Chrisas Rockas, Albertas Delpys, Danielis Brühlis, Kate Burton, Dylanas Bakeris. DVD: „Acme“.

Kine pakanka pavyzdžių, kai autoriai sugrįžta prie anksčiau sukurtu filmo ir stengiasi pakartoti sėkmę formulę. Bet labai retai tokį visai suprantamą troškinį vainikuoja dar viena kūrybinė pergalė.

Tarp prancūzaitės aktorės Julie Delpy filmų istorijų apie tai, kaip vaikinas sutiko merginą, tikrai nemažai. Kartais jie visai natūraliai susidėlioja į diliogijas.

Stai 1995-aisiais Berlyno kino festivalyje publiką ir žiuri narius sužavėjo jauno režisierius Richardo Linklaterio lyrinė drama „Prieš patekant saulei“. Tai buvo nešiuolaikiškai sentimentalus filmas, la-

bai primenantis senas melodramas apie platoniską meilę, nors jo herojai – traukinyje susipažstantys jauni žmonės. Nedrąsus amerikietis Džesis ir Sorbonos universiteto studentė prancūzė Selina Vienoje kartu praleido tik parą, bet juos iš karto sujungė artimos vidinės giminystės ryšys.

Kadangi pačių svarbiausių žodžių vienas kitam jie taip ir neišdriso ištarti, režisierius ir abu pagrindinių vaidmenų atlikėjai Eithanas Hawke'as bei J. Delpy po dešimties metų nusprenādar kartą grįžti prie šios istorijos. Filme „Prieš saulėlydį“ (2004 m.) Džesis ir Selina susitiko Paryžiuje ir suteikė galimybę

romantikos išsiilgusiems žiūrovams dar kartą patirti malonų širdies nerimą.

Panašiu principu pati J. Delpy, tapusi režisiere, sukūrė lyrinę komediją „Dvi dienos Paryžiuje“ (2007 m.). Ji pasakoja, kaip Niujorke gyvenanti ir dvejus metus draugaujanti porelė keliauja po Europą. Nuolat keisdami gyvenimo vietas prancūzė fotografė Marion ir interjero dizaineris amerikietis Džekas stengiasi išpūsti naujo vėjo į siek tiek subliūškusių santykius. Bet Paryžiuje praleistos dvi dienos prancūziškai nemokančiam ir visokiausią fobiją apsėstam Džekui tampa tikru košmaru.

Dar vienas J. Delpy režisuotas filmas „Dvi dienos Niujorke“ tėsia Marion asmeninės laimės paieskas. Su neurotiku Džeku jos keliai išsiskyrė, apie jų buvimą kartu liudija tik mažas sūnelis Lulu. Dabar savo buvusiame bute Niujorke Marion gyvena su naujuoju širdies draugu – radijo laidų vedėju Mingušu (jis suvaidino nuo ankstesnio komiko amplua tolstantis Chrisas Rockas), kuris taip pat išsiskyrės ir yra vienišas tėtis.

Darnios šeimynėlės ramybė baigiasi tą dieną, kai ji sulaukia svečių iš Prancūzijos – angliskai nemojančio, bet pakalbėti mėgstančio Marion tėvo, infantiliškų sesučių Rouz ir jos naujojo draugo Maniu, kuris (tai bent sutapimas!) yra ne kas kitas, o senas Marion meilužis.

Košmaru virstantis artimiausią giminaičių susitikimas – ideali medžiaga komedijoms. Bet kai tą pačią situaciją J. Delpy naudoja ne pirmą kartą, konfliktai darosi lengvai nuspėjami, o pikantiškos bendrabūvio detalės neišvengia apmaudžios monotonijos.

Sunku dar kartą išristi į tą pačią upę.

Savaitgalis prie televizoriaus

Apie vaiduoklius ir kanibalus kitokiu rakursu

Nors spaudoje jau ne kartą skelbta, kad legendinis Holivudo „kietuolis“ Clintas Eastwoodas žada atsiveikinti su savo gerbėjais, o ir aktorius sakė, kad pasitraukti reikia pačiam, kai dar turi užtektinai jėgų, jis vis dar tvirtai jaučiasi ir yra kupinas kūrybinių sumanymų. Filmą „Gran Torino“ (ketvirtadienis, 22.00, LNK) C. Eastwoodas kūrė būdamas 79-erių, tad galima pasigincyti, ar tarp dvigubai jaunesnių kino kūrėjų yra galinčių pakeisti legendinį „Purvinąjį Harį“ abiejose kameros pusėse.

„Gran Torino“ – tai gerai išlaikytas kolekcinius 1972 m. automobilis, kuriuo labai didžiuojasi jo savininkas Voltas Kovalskis. Niūrus tylenis kategoriškai atsisako gyventi pagal modernėjancio pasaulio taisykles. Buvusiam Korėjos karo veteranui nusispjauti ir į Amerikoje klestintį politinį korektiškumą. Žmonės, kuriuos Voltas vadino kaimynais, arba jau mire, arba išsikraustė gyventi kitur. O jų vietas užėmė iš Azijos kilę imigrantai, ir ši kaimynystė Voltui visai nepatinka. Kaip parodo tolesni įvykių, vyras tam turėti rimtą pagrindą.

Daugiau nei prieš šimtą metų parašyta Abrahamo Stokerio knyga „Drakula“ seniai tapo pasaulinės literatūros klasikai ir į antrą planą privertė pasitraukti dabar retai beprisimenamus gotikinius siaubo romanus. O jau filmų apie garsųjį Transilvanijos „tamsos kunigaikštį“ priekpta tiek daug, kad juos ir suskaičiuoti sunku. Beveik visuose šiuose pasakojimiuose figūruoja ir profesorius Abrahamas Van Helsingas, savo žinias ir neįprastą drąsą paskyręs kovai su didžiausiais žmonių priesais vampyrais.

Šią garsiajā porelė sutiksime ir filme „Van Helsingas“ (penktadienis, 23.10 val., TV3). Bet režisierius Stephenas Sommersas chrestomatinio siužeto geografiją nusprenādar praplėsti dar dviem literatūriais šedevrais – Mary Shelley „Frankenstein“ ir

Roberto L. Stevensonono „Keista istorija apie daktara Džekilą ir poną Haidą“. Sumaišę ir gerokai suplakę visus tris ingredientus, Holivudo reginių meistrai ėmė lipdyti kažką panašaus į „Iksmenus“, net atlikti pagrindinį vaidmenį pakvietė šio komikso žvaigždę Hugh Jackmaną.

Pagal Roberto Harriso romaną sukurtas filmas „Vaiduoklis“ (penktadienis, 23.25 val., TV1) jau nuo pirmų kadrų įtraukia į psichologinio nerimo kupiną atmosferą. Jaunas rašytojas gauna pasiūlymą parašyti buvusio Didžiosios Britanijos ministro pirmininko Adamo Lango (aktorius Pierce'as Brosnanas) memuarus. Už tai jam pažadėtas nemenkas honoraras, su kaupu kompensuojantis visus nepatogumus. Nerimą kelia tik tai, kad ši darbą anksčiau pradėjęs žmogus, asmeninis ministro pirmininko padėjėjas, žuvo paslaptingomis aplinkybėmis, o jo kūną jūra išmetė į krantą. Oficiali išvada – savižudybė, tačiau ja, žinoma, niekas netiki.

Nemažai paslapčių žada atskleisti ir fantastinis filmas „Misija: Marsas“ (penktadienis, 0.55 val., BTV). Arciausiai Žemės esantis Marsas pramintas Raudonaja planeta. Daugelis mokslininkų išsitikinė, kad ten būta gyvybės, o gal ji ir dabar yra. Pirmos ekspedicijos įgula žūva vos nusileidusi į Marsą. Nepaisant galimų pavojų, į kosmosą siunčiamas dar vienas erdvėlaivis. 2020 m. amerikiečiai į Raudonąją planetą pasiunčia galingą kosminį laivą su įgula, kuri po šešių mėnesių sėkmingai pasiekia tikslą ir išsilaiptina Marso paviršiuje. Netgi čia randa kažką panašaus į vandenį. Tik džiaugiasi neilgai. Staiga dėngsta ryšys su Žeme, o iš paskutinių signalų skrydžio centro vadovai supranta, kad astronautai susidūrė su nesuvokiamu pavojumi. Iš paskos siunčiamas kitas erdvėlaivis, kurio komanda turėtų išpėti Marso mislę.

Aleksandro Puškino 200-osioms gimimo meti-

nėms Didžiojoje Britanijoje sukurta „Oneginą“ (šeštadienis, 1.40 val., TV3) drąsai galime laikyti „šeimyniniu“ filmu, nes pagrindinį vaidmenį Jame atliko režisierės Marthos Fiennes vyresnysis brolis Ralphas, o muziką sukomponavo jaunelis Magnusas. Žinoma, autoriams rūpėjo, kad filmą pasižiūrėtų kuo daugiau žmonių. Todėl jie pertvarkė eiliuotą romaną, labiausiai išryškindami meilės temą, dramatiškus konfliktus, aistros ir kitokius saloninės melodramos accentus. Autoriai pasistengė, kad filme viskas būtų gražu – kostiumai, interjerai, tobulos kamerinių scenų kompozicijos ir kvapą gniaužiantys Peterburgo vaizdai (pagal seną užstieniečių tradiciją filmuojamą Suomijoje ir Didžiojoje Britanijoje). Be abejo, tokios interpretacijos metu „rusų gyvenimo enciklopedija“ negalėjo nepavirsti holividine melodrama. Beje, panasių transformaciją literatūrinis „Eugenijus Oneginas“ kadaise patyrė tapęs P. I. Čaikovskio opera, kurios autorui taip pat labiausiai rūpėjo melodramatiškos meilės trikampio peripetijos.

Ciklas „Europos filmų savaite“ pristato „Kanibalų vegetarą“ (sekmadienis, 21.00 val., LRT Kultūra), kurį Kroatija pateikė „Oskarų“ nominacijoms. Jo herojus – populiarus ginekologas, vegetaras, amžincigas ir amoralus šunsnukis, kurio savo kelyje geriaus esutiki. Danko Babičius korupuotas iki kaulų smegenų, darbą klinikoje traktuoją kaip privatų verslą ir apie jokią medicinos etiką nekvartina sau galvos. Jis nesidrovedamas ima pinigus už pagalbą gimdyvėms ir daro nelegalius abortus vietiniu mafijos boso mergėjems. Moterys jam – tik pacientės arba erotinių poreikių tenkintojos. Jei pridėsime alkoholį, kvaišalus ir intrigas, turėsime beveik tikslų šio žmogaus portretą. Jis daug kartų liko neubaustas už nešvarius darbelius, bet kartą priėjo liepto galą.

22 Kampus

5 d., ketvirtadienį, 18 val. Rūtos salėje – Daniel Danis „Akmenų pelenai“. Prisiminimų drama. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

6 d., penktadienį, 18 val., 7 d., šeštadienį, 15 val. Didžiojoje scenoje – Antonas Čechovo „Vyšnių sodas“. Trijų dalių komedija. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 4 val. Bilieta kaina – 20, 30, 40, 60 Lt.

8 d., sekmadienį, 12 val. Mažojoje salėje – Agnės Sunklodaitės „Kiškis pabėgėlis“. Vienos dalių muzikinis spektaklis vaikams nuo 5 iki 105 metų pagal Liudviko Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kariošai“. Spektaklio trukmė – 1 val. Režisierė Agnė Sunklodaitė. Bilieta kaina – 15 Lt.

8 d., sekmadienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – pramoginė floristikos renginys-improvizuota meistriškumo pamoka „Ikvėpimo naktis“. Dalyvaus meistrai iš Rusijos, Ispanijos, Šveicarijos, Lietuvos. Idėjos autorius Marijus Gvilys. Renginio trukmė – 2 val. Bilieta kaina – 70–100 Lt.

8 d., sekmadienį, 19 val. Mažojoje scenoje – Marius von Mayenburgo „Bjaurusis“. Skalpelio pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

10 d., antradieni, 18 val. Didžiojoje scenoje – Aušros Marijos Sluckaitės „Balta drobulė“. Drama pagal Antaną Škėmą. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kaina – 20, 30, 40, 60 Lt.

11 d., trečiadienį, 18 val. Rūtos salėje – Gyčio Padegimo „JAH“. Dviejų dalių dokumentinė fantasmagoria. Režisierius Gytis Padegimas. Spektaklio trukmė – 3.15 val. Bilieta kaina – 25 Lt, moksleiviams – 12 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

7 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje salėje – „Gulbė – karalius pati“. Lietuvių liaudies pasakos motyvais (nuo 5 m.). Režisierė Nijolė Indriūnaitė. Spektaklio trukmė – 0.40 val. Bilieta kaina – 8, 10 Lt.

8 d., sekmadienį, 12 val. Mažojoje salėje – „Atostogas pas dėdė Titą“. Apie tai, kas gali nutikti per vienas atostogas (nuo 6 m.). Režisierė Jūratė Januškevičiūtė. Spektaklio trukmė – 0.40 val. Bilieta kaina – 8, 10 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietai.pasaulis*.

5 d., ketvirtadienį, 19 val. Mindaugo Valiuoko „Septynoliika“. Režisierė Edita Prakuliauskaitė-Milinienė. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieta kaina – 25, 30 Lt.

8 d., sekmadienį, 12 val. Agnės Dilytės „Kreivos daikų istorijos“. Spektaklis vaikams. Režisierius Audrius Baniūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

10 d., antradieni, 19 val. Aleksej Slapovskij „Nuo raudonos žiurkės iki žalios žvaigždės“. Komėdija. Režisierius Darius Rabašauskas. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilieta kaina – 25, 30, 35 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietai.pasaulis*.

Kauno kamerinis teatras

5 d., ketvirtadienį, 18 val. Floriano Zelerio „Tiesa“. Dviejų dalių psychologinė komedija. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kaina – 24, 30 Lt.

6 d., penktadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Be galvo žmogžudystė“. Dviejų dalių juodoji komedija pagal Rejaus Bredberio kūrybą. Režisierius Stanislovas Rubinovalas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilieta kaina – 24, 30 Lt.

7 d., šeštadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Diena ir naktis“. Dviejų dalių drama. Režisierius Stanislovas Rubinovalas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kaina – 24, 30 Lt.

8 d., sekmadienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantiua ir Pantagruelis“. Užstale tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilieta kaina – 40, 50 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietai.pasaulis*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

5 d., ketvirtadienį, 18 val. Johano Strauso „Čigonų baronas“. Dviejų dalių operė. Režisierius Gediminas Šeckuičius, dirigentas Virgilijus Visockis, scenografas Andu Dumitrescu (Rumunija), kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius, choreografas Dainius Bervingis, chormeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kaina – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

6 d., penktadienį, 18 val. Imrės Kalmano „Grafaite Marica“. Trijų veiksmų operė. Režisierius Alexey Stepaniuk (Rusija), dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Frieder Klein (Austrija), kostiumų dailininkė Kotryna Daujotaitė, choreografas David Avdysh (Rusija). Spektaklio trukmė – 3.10 val. Bilieta kaina – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

7 d., šeštadienį, 18 val. Franco Leharo „Linksmoni našlė“. Trijų veiksmų operė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dalininkė Virginija Idzelytė, choreografas Danil Salimbaev (Rusija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kaina – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

8 d., sekmadienį, 12 val. Eduardo Chagagortiano „Ausinė kepurė“. Dviejų dalių komiška opera vaikams. Dirigentas Virgilijus Visockis, režisierė Anastasija Grinenko (Baltarusija), scenografas Andrej Merankov (Baltarusija), kostiumų dailininkė Julija Babajeva (Baltarusija), choreografas Dmitrij Jakubovič (Baltarusija), chormeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Bilieta kaina – 7, 15, 20, 25, 50 Lt.

8 d., sekmadienį, 18 val. Premjera! N. Rimskio-Korsakovo „Caro Sužadetinė“. Dviejų dalių opera. KVMT projektas su Estijos PromFest. Dirigentas ir meno vadovas Erki Pehk (Estija), dirigentas Jonas Janulevičius, dailininkas Madis Nurms (Estija), režisierius ir choreografas Teet Kask (Estija). Pagrindines partijas dainuoja Raminta Vaicekauskaitė, Rita Preikšaitė ir Andrej Savchenko (Baltarusija). Bilieta kaina – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

11 d., trečiadienį, 18 val. „Zygfrydo Vernerio kabaretas“. Dviejų dalių muzikinis reviu. Režisierius Kęstutis Jakštės, dirigentas Jonas Janulevičius, dailininkė Vilma Galeckaitė-Dabkienė, choreografių Dainius Bervingis, Gintaras Visockis. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kaina – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II–VII 11–14, 14.45–18 val., tel. 20 09 33.

6 d., penktadienį, 18 val. Kompozitoriaus Aramo Chacaturiano 110-osioms gimimo metinėms – Kauno miesto simfoninis orkestras (vadovas Algimantas Treikauskas). Solistas Haik Kazazyan (smuikas, Arménija). Dirigentas Constantine Orbelian (JAV–Arménija). Programoje: A. Chacaturian Koncertas smuikui ir orkestrui d-moll; ištraukos iš baleto, muzikos kino filmams. Bilieta kaina – 20, 25, 30 Lt.

8 d., sekmadienį, 17 val. Kamerinės muzikos vakaras. Valstybinės kultūros ir meno premijos laureatas Kauno styginių kvartetas: Karolina Beinarytė-Palekauskienė (I smuikas), Dalia Terminaitė (II smuikas), Eglė Lapinskė (altas), Saulius Bartulis (violončelė). Solistas Daumantas Kirilauskas (fortepijonas). Programoje: Dmitrij Šostakovič Styginių kvartetas Nr. 8, op. 110, c-moll; Vidmantas Bartulis „I Like Marlene Dietrich (Lili Marlen)“ styginių kvartetui, fortepijonui ir fonogramai II dalis; Erich Wolfgang Korngold Fortepijoninis kvintetas E-dur, op. 15. Bilieta kaina – 10 Lt.

11 d., trečiadienį, 18 val. Vokalinės muzikos vakaras. Michael Weyandt (baritonas, JAV), Justas Šervenikas (fortepijonas). Programoje: Franz Schubert „An die Leier“, „Ständchen“, „Der Musensohn“; Robert Schumann „Dichterliebe“; Samuel Barber „Hermits Songs“; William Bolcom „Cabaret Songs“. Bilieta kaina – 15, 20 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II–VI 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

KMNN

6 d., penktadienį, 18 val. spektaklis „Pamišėlio užrašai“ pagal to paties pavadinimo N. Gogolio apskrymą. Spektaklio kūrėjas ir atlikėjas Vainius Sodeika. Šis projektas – iš jaunųjų ir profesionalių menininkų ciklo „Atroši“. Bilieta kaina – 20 Lt, moksleiviams, studentams, senjorams, žmonėms su negalia ir turintiems „Daily Card“, „Omni ID“ nuolaidų kortelės – 15 Lt. Bilieta galima įsigyti Kauno menininkų namų „Muzų svetainėje“ (I–IV 10–13 val., 14–17 val., V 10–13 val., 14–16 val. ir prieš renginių), o taip pat visose *Tiketa* kasose. Informacija tel. (8-37) 22 31 44, www.kmn.lt.

7 ir 8 d., šeštadienį ir sekmadienį, 16 val. Vytauto Didžiojo Karo muziejaus sodelyje skambė Varpu muzikos koncertas „Škotiška muzika“. Kariljonu skambins Juozas Vilnonis.

7 d., šeštadienį, 16 val. Kauno kultūros centre „Taučtos namai“ (Vytauto pr. 79 / Kęstučio g. 1) – neoklasikinio šokio teatro „Releve“ (vadovė Rasa Butrimavičiūtė) spektakliai „Zodiako ženkli“ ir „Šokio mantra“. Nemokamus kvietimus užsakyti galima tel. (8 601) 90257.

10 d., antradieni, 10–11 val. Šeimos etno rytmety. Užsiemimai nemokami.

7 d., šeštadienį, 14 val. Mairomio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) – Pauliaus Norvilos antrosios poezijos knygos „Kortų traukimas téra tik dalis ritualo“ sutiktuvės. Kartu su autoriumi dalyvaus knygos redaktorių ir leidėjas Viktoras Rudžianskas, kritikė Neringa Butnoriūtė, bardas Tomas Jokubauskas su grupe.

10 d., antradieni, 17 val. tradicinis dvvidešimt pirmasis Moterų literatūros ir muzikos vakaras. Dalyvaus rašytojas Daiva Čepauskaitė, Erika Drungytė, Zita Gaižauskaitė, Irena Labokė, Tautvyda Marcinkevičiūtė, Raimona Mikuckytė, Lina Navickaitė-Greiciūnienė, Egėlė Perednytė, Aldona Elena Puišytė, Nijolė Raižytė, Aldona Ruseckaitė, Enrika Striogaitė, Violeta Šoblianskaitė Aleksa, Rita Vinciūnienė, Dovilė Zelčiūtė, aktorės Olita Dautartaitė, Aušra Keliuotytė, skaitovė Vida Mickuvienė, smuikininkė Ilona Klusaitė, pianistė Daiva Stulgytė.

12 d., ketvirtadienį, 17 val. rašytojo, profesoriaus, akademiko Vytauto Martinkaus knygos „Estezė ir vertinimai“ sutiktuvės. Kartu su knygos autoriumi dalyvaus rašytojai Petras Palilionis ir Aldona Ruseckaitė. Knygą bus galima įsigyti.

13 d., penktadienį, 17 val. vakaras-koncertas „Romantizmo dviavosi užburti“. Pianistė Šviesė Čepliauskaitė skambins F. Chopin ir M. K. Čiurlionio, J. Pakalnio, J. Naujalo, Z. Bružaitės, V. Bartulio, T. Makačino kūriniais, komentuodama jų sukūrimo aplinkybes bei lietuvių kompozitorų kūrybines paraleles su didžiojo lenkų romantiko muzika.

5 d., ketvirtadienį, 16 val. Kauno miesto muziejaus skyriuje Kauno pilyje (Pilies g. 17) – tautodailininkų ir profesionalių menininkų tarptautinės kalėdinės parodos „Angelai Kauno pilyje“ atidarymas. Parodoje bus pristatyti prancūzų tapytojos Anne Marie Redt tapybos darbai bei įvairių lietuvių menininkų įvairia technika sukurti angelai. Lietuvių liaudies dainas atliks sutartinių giedotojų grupė „Kadujo“ (vadovė etnomuzikologijos mokslų daktarė Laura Lukensienė). Reniginys nemokamas. Paroda veiks iki sausio 6 d.

6 d., penktadienį, 15 val. Kauno miesto muziejus (M. Valančiaus g. 6) – kalėdinės parodos „Pasiilgau miško...“ atidarymas. Paroda veiks iki sausio 4 d.

RAŠYTOJŲ KLUBAS

5 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – poeto Jono Jackevičiaus autoriniis kūrybos vakaras su nauja knyga „Vilnonis bliovikas“. Kartu su autoriumi dalyvaus poetai Benediktas Januševičius, Darius Pocevičius, aktorius Saulius Sipaitis. Vakare koncertuoja Donatas Petreikis ir Tadas Motiecius (saksofonas, akordeonas, fortepijonas). Vakarą ves poetas Dainius Gintalas.

5 d., ketvirtadienį, 12 val. Vilkaviškio „Aušros“ gimnazijoje (Vienuolės g. 52, Vilkaviškis) ir 15 val. Vilkaviškio r. savivaldybės viešojoje bibliotekoje (Sodų g. 1, Vilkaviškis) – Donelaičio skaitymai, skirti K. Donelaičio 300-osioms gimimo metinėms. Programoje dalyvauja rašytojai Stepas Eitminavičius, Liudvikas Gadeikis, Zita Mažeikaitė, Daiva Tamošaitė, aktorė Gražina Urbonaitė.

9 d., pirmadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – vakaras „Poetinės geografinės pamoka su Naujosios Romuvos knygomis“. Dalyvaus poetai: Rasa Kutkaitė „Iš ruko“, Giedrė Maybe „Sapno sodu nemigos“, Alfas Pakėnas „Dainuojančiuose suliniuose“, Vytautas Stulpinas „Tolymės“. Vakarą ves knygų leidėjas, filosofas dr. Andrius Konickis.

11 d., trečiadienį, 17.30 val. Rašytojų klube – Daliros Tamošauskaitės poezijos knygos „Vabalai“ pristatymas. Kartu su knygos autore dalyvaus literatūrologas dr. Regimantas Tamošaitis, knygos redaktorius Justinas Kubilius, leidyklos „Versus aureus“ redaktorė Onutė Gudžiūnienė, tarpautinė konkursų laureatė, kanklininkė Aistė Bružaitė.

Rašytojų klube iki **gruodžio 17 d.** veikia dailininko Gvido Latako tapybos paroda „Aš ten buvau“.

I renginius jėjimas nemokamas. Smulkesnė informacija tel. (85) 2629627; (85) 2617727; el. paštu: rasytojuklubas@aiva.lt.

5 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Kauno fotografijos galerijoje (Vilniaus g. 2) – prancūzų fotografijos klasikų parodos atidarymas. Parodoje bus eksponuojami humanistinės fotografijos atstovai Willy Ronis, Robert Doisneau, Edouard Boubat, Jean-Philippe Charbonniere, Izis, Sabine Weiss bei William Klein originalūs, daugiausiai vintažiniai, atspaudai. Paroda sudaryta iš privačių kolekcijų rinkinių. Paroda veiks iki **sausio 12 d.**

5 d., ketvirtadienį, 15 val. KTKC (A. Jakšto g. 18) – tradicinė advento akcija „Laimina miestą angelai 2013“. Žibinto gamyba. Iėjimas nemokamas. Registracija tel. (8 679) 36 718.

5 d., ketvirtadienį, 17 val. Lietuvos kariuomenės Kauно įgulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19) – labdaro advento vakaras „Lék, gervele“. Dalyvauja KTKC folkloro ansambliai „Ratilėlis“, vadovė Alvyda Česienė, „Dailingė“, vadovė Birutė Nemčinskienė. Iėjimas nemokamas.

5 d., ketvirtadienį, 18 val. KTKC – tapybos mokymai suaugusiesiems „Prie molberto“: Kalėdų miniatūra. Veda dailininkas Gvidas Latakas. Informacija tel. (8 679) 36 715.

6 d., penktadienį, 18.30 val. Šv. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčioje (Aleksoto g. 3) po Šv. Mišių vyks tradicinis advento koncertas „Už girių girių“. Dalyvauja Kauno miesto ir rajono folkloro ansambliai. Iėjimas nemokamas.

7 d., šeštadienį, 16 val. KTKC (A. Jakšto g. 18) – paskaita „Gimtoji kalba ir tarptautiniai žodžiai“. Lektorius Aleksandras Žarskus. Susitikimas su dr. Brone Gudaityte „Dvasinė evoliucija: nuo pirmos iki paskutinės vietas“.

9 d., pirmadienį, 18 val. KTKC Etninės veiklos studijoje (Kaliniečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Kūrybos džiaugsmai“: „Žiemos gamta. Adventas“ (tapyba). Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė. Informacija tel. (8 679) 36 783.

10 d., antradienį, 16 val. V. Kudirkos viešosios bibliotekos Senamiesčio filiale (Mapu g. 18) – Senamiesčio bendruomenės advento vakarojimai „Ant to dvaro, leliu mai“. KTKC tautodailės studijų karpinių ir šiaudinių dirbiniai parodos pristatymas. Dalyvauja KTKC metodininkės Eglė Vindašienė, Jurgita Kilikauskienė, folkloro ansamblis „Sodailio“ (vadovė Daugailė Glinskienė). Iėjimas nemokamas.

10 d., antradienį, 18 val. KTKC – rankdarbių mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Vakarojimai seklyčioje“: „Šiltos kalėdos“ (berėtės vėlimas). Veda Daiva Vainauskienė. Registracija tel. (8 679) 36715.

In memoriam**ČESLOVAS BANYS**

(1936 12 19–2013 11 27)

Lapkričio 27 d. po sunkios ligos Anapilin iškeliavo dailininkas Česlovas Banyas.

Česlovas Banyas gimė 1936 m. gruodžio 19 d. Kursėnuose. Būdamas penkiolikos Č. Banyas su pagyrimu baigė vidurinę mokyklą, tolimesnis kelias – Lietuvos žemės ūkio akademija, kuria jis taip pat baigė su pagyrimu ir išigijo inžineriaus mechaniko specialybę. Tačiau pašaukimas nugalėjo – 1969 m. Č. Banyas išstojo į LTSR Valstybinių dailės instituto Kauno vakarinį taikomosios dailės skyrių. 1975 m. jis baigė ir išigijo dekoratyvinės dailės (interjero) dailininko specialybę. Č. Banyas 1967–1988 m. dirbo Kauno kombinato „Dailė“ viriausiuoju konstruktoriumi, nuo 1988 m. – viriausiuoju architektu, o 1994–1995 m. ējo direktoriaus padėjėjo pareigas. Laisvalaikiu Č. Banyas liedojo akvareles, kurių grafitikos darbus. Jis buvo tobulas šriftu meistras.

Nuo 1975 m. dailininkas aktyviai išisjungė į parodinių gyvenimą, surengė ne vieną personalinę parodą, aktyviai dalyvavo grupinėse parodose, įvairiuose simpoziumuose bei pleneruose Lietuvoje ir užsienyje. Gamtos apdovanotas ne tik menininko, bet ir pedagoogo talentu, Č. Banyas patirtimi dalijosi su Kauno kolegijos bei Vilkiškio D. ir Z. Kalesinskų aukščiausiosios dailės amatų mokyklos studentais. Jis buvo puikus organizatorius, daugelio plenerų vadovas. Dailininkas mėgo tapyti natūroje, buvo fanatiškas žvejys.

Anksti mirus žmonai Birutei Č. Banyas vienas augino dvi nuostabias dukras. Kaip reta šiai laikais, Česlovas lepindavo savo anūkų paties ruoštais sekmadieniniiais pietumis.

Išėjus Anapilin pasigesime jo aktyvaus dalyvavimo rengiant įvairius renginius, draugiškos kritikos aptariant kolegų kūrybą. Gausus jo mokiniių būrys ilgai minės mokytojo Česlovo vardą.

Lietuvos dailininkų sajungos Kauno skyrius**Sostinės kalėdinė knygų mugė**

Gruodžio 12–14 d. Lietuvos kariuomenės Vilniaus įgulos karininkų ramovėje (Pamėnkalnio g. 13)

Organizatoriai: Lietuvos mažų ir vidutinių leidėjų asociacija (LiMViLA), Lietuvos kariuomenės Vilniaus įgulos karininkų ramovė.

Dalyvaus leidyklos: „Aida“, „Algarvė“, „Algimantas“, „Andrena“, „Asveja“, „Aukso žuvys“, Bernardinai.lt, „Bonus Animus“, „Charibdė“, „Edukologija“, „Eglė“, „Gimtasis žodis“, „Home Liber“, „Kauko laiptai“, Lietuvos rašytojų sajungos leidykla, „Lututė“, „Margi raštai“, „Mijalba“, Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, „Novelita“, R. Paknio leidykla, Pašaulio lietuvių centras, „Raidynėlis“, „Verba vera“, „Versus Aureus“, Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, „Žara“.

Mugėje vienėliai ir sostinės svečiai knygas galės nusipirkti leidėjų kainomis.

Iki gruodžio 12 d. Vilniaus Rotušėje (Didžioji g. 31) eksponuojama tarptautinio vaizduojamosios dailės festivalio „Menas senuosiuose Lietuvos dvaruose 2013“ baigiamoji paroda.

Tai – kolektyvinė visų menininkų, dalyvavusių festivalyje 2013 m., darbų paroda. Jų šiaisiai, šeštasis, projekto gyvavimo metais buvo 19, taigi kiekvienas, net pats išrankiausias meno mylėtojas turėtų atrasti sau patinkantį kūrinį ar kūrėją. Žiūrovai galės susipažinti su Paulo Thermudo (Portugalija), Rocko Iremashvili (Gruzija), Wilma Keizer (Olandija), Reinius Virtėnas (Latvija), Marcin Zalevski (Lenkija), Anna Bulkina (Ukraina), Oksana Leadbitter (D. Britanija), Hanne Juha (Suomija), Markus Kasemaa (Estija), Lorella Paleni (Italija), Eva del Fraile Fiz (Ispanija) ir lietuvių Miglė Kosinskaitės, Jono Daniliauskio, Andrius Miežio, Medos Norbutaitės, Alono Štelmano, Arvydo Kašausko kūryba.

2013 m. išsiplėtė festivalio parodų geografija – pirmą kartą festivalio paroda buvo surengta už Lietuvos ribų: Roterdamo galerijoje DeCompagnie (Olandija) pristatyta kaunietai tapytojai Židrijos Janušaitės kūryba. Iš viso festivalis šiemet pristatė 35 parodas devyniose parodinėse erdvėse, įvyko tarptautiniai tapybos plenerai Kaune ir Batumiye (Gruzija). Tėsiasi bendradarbiaujamus su Italijos kultūros institutu, Gruzijos kultūros rémimo fondu.

Nauja festivalio veiklos erdve tapo Bitėnou, Pagėgių rajone, esančio Martyno Jankaus muziejus Paveikslų sodas – meno galerija po atviru dangumi. Bendradarbiaujant su Pagėgių savivaldybe, Martyno Jankaus muziejumi ir VŠĮ „Be batų“ buvo surengtas tarptautinis tapybos pleneras, kuris pažymėjo dešimtmetį „Paveikslų sodo“ iškrimo metines. Dešimt menininkų iš Lietuvos, Vokietijos, Lenkijos bei Gruzijos domėjosi Mažosios Lietuvos istorija, ir savo išpūdzius įamžino tapybos darbuose. Plenero įvykiai ir nuotaikos sukrito į vieno iš dalyvių, tapytojo Sauliaus Rudziko, nufilmuotą „videodienoraštį“, kuris bus pristatytas parodos Vilniaus Rotušėje atidarymo metu.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas

Telefonas ir faksas – (8-37) 322244

El. paštas: nemunasredakcija@gmail.comInternetinis adresas: <http://www.nemunas.net>

Indeksas 0079

Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405

Spausdino TAURAPOLIS

Tiražas 1000

Rankraščių nerecenzuojame ir negražiname.

Vyriausiasis redaktorius**Viktoras Rudžianskas –**

tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

**Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –
Gražina Viktorija Petrošienė**

tel.: (8-37) 322266

Referentė – Aurina Venislovaitė –

tel. (8-37) 322244

Naujinė redaktoriai:**Audronė Meškauskaitė –**

tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983

Andrius Jakuciūnas –

tel. (8-611) 98945,

el. paštas: jakuciunas@gmail.com**Apžvalgos, korektūra – Neringa Butnoriūtė –**

tel. (8-627) 54244

Maketuotojas – Juozas Pužauskas –

tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė –

tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Talkininkai:**Jurga Tumasonytė (publicistikė)****Aldona Žemaitytė (publicistikė)****Romualdas Rakauskas (fotografija)****Eugenija Žakienė (muzika)****Gediminas Jankauskas (kinas)****Gediminas Jankus (teatras)****Zenonas Baltrušis (fotografija)****Lina Navickaitė (kalba)****Réméjai:**LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RÉMIMO
FONDASKAUNO MIESTO
SAVIVALDYBĖSPAUDOS, RADIVO IR
TELEVIZIJOS RÉMIMO
FONDAS

„Nemuno“ saskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 14730001002256121 — einamoji saskaita;
LT 09730001002230312 — biudžetinė saskaita;
LT 757300010034284035 — valiutinė saskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt**Prenumerata priimama****visuose pašto skyriuose,****internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt****arba redakcijoje**

Gruodžio 5 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Kauno fotografijos galerijoje atidarama prancūzų fotografijos klasikų paroda. Joje bus eksponuojami humanistinės fotografijos atstovų Willy'o Roniso, Robert'o Doisneau, Edouard'o Boubat, Jean-Philippe'o Charbonnier, Izio Bidermano, Sabine'os Weiss bei Williamo Kleino originalūs, daugiausia vintažiniai, atspaudai. Tai prancūzų fotografijos klasikai, vieni žymiausių XX a. meistrų. W. Kleinas – amerikietis, tačiau kaip menininkas subrendo Prancūzijoje. Daugelis šių kūrėjų priklausė naujai įsteigtoms fotoagentūroms „Rapho“ ir „Magnum“, atstovavusioms humanistinei fotografijai ir užtikrinusioms jos sklidą, dirbo svarbiausiuose to meto žurnaluose, tokiuose kaip „Life“, „Vogue“. Kone visų jų darbai 1955 m. buvo iutraukti į vieną reikšmingiausių fotografijos parodą istorijoje – Edwardo Steicheno „Žmogaus šeima“.

Nors humanistinė fotografija nėra vienalytė ir bene visi autorai turi individualų kūrybinį braižą, šiuos fotografus sieja dėmesys žmogui ir kasdienybę, aplinkai, miesto gyvenimui. Fotografai stengėsi užčiuopti tikrą žmoniškumą, užfiksuoći universalų vertybų apraiškas, kurios, nors ir įgaudamos įvairių formų, visada buvo svarbiausias humanistinės fotografijos objektas.

Paroda sudaryta iš privačių kolekcijų rinkinių.

